

ΠΕΡΙ
ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

ᾠ

ΠΕΡΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΕΙΣ ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΥΠΟ

Ι. Α. ΤΥΠΑΛΔΟΥ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ

(πρώην Εισαγγελέως παρ' Ἐφέταις)

(Διατριβὴ καταχωρισθεῖσα ἐν τῇ « Νέᾳ Θέμιδι »
ἐν Τόμῳ Ζ. φύλ. 5).

« Αναμνησκόμενος τὸ πρῶτον πρὸς τὴν
» χρηστοτήταν τοῦ λαοῦ βέβαια εἶναι, ἡ
» παρακώλυσις τῶν ἐγκλημάτων, καὶ ἐπὶ
» τοῦτο ἡ τιμωρία αὐτῶν εἶναι, τὸ μάλ-
» λον δραστήριον μέσον. Τὸ σπουδαιότε-
» ρον εἶναι οὐχὶ ἡ αὐστηρότης, ἀλλὰ τὸ
» ἄφυκτον τῆς ποινῆς ».

(Condorcet. Des moyens de
fonder la morale d' un peuple).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΑΘΗΝΩΝ

N

4375

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ « ΝΕΑΣ ΘΕΜΙΔΟΣ »
1888

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ν. 4375

Τὸ συνέδριον
Τιμ. Α. Ε. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΚ ΔΩΡΕΑΣ
768
Γενική Διεύθυνση
18 Σεπτεμβρίου

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΣΧΥΟΣ ΤΗΣ Β. ΧΑΡΙΤΟΣ
ΠΡΟΣ ΑΝΑΙΡΕΣΙΝ ΤΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΤΗΣ ΠΟΙΝΗΣ
ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΚ ΔΩΡΕΑΣ
22 ΣΕΠ. 1958

Συχνότατα παρουσιάζεται τὸ ζήτημα, ἂν χαρισθεῖσθῃ διὰ Β. Διατάγματος τῆς καταγνωσθεῖσης ἐγκληματικῆς ἢ ἐπανορθωτικῆς ποινῆς, ἀνακτᾷ ὁ καταδικασθεὶς τὰ πολιτικά δικαιώματα, τῶν ὁποίων ἡ διηνεκὴς, ἢ πρόσκαιρος στέρησις ἐπιβάλλεται ὡς συνέπεια τῆς ἀποφάσεως, ἢ τῆς ποινῆς, διὰ τῶν ἄρθρων 21, 22, 23, 24, 33 καὶ 34 τοῦ Ποινικοῦ νόμου. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος διακρίνονται διάφοροι περιπτώσεις, ἡ. χ. ἡ τῶν ἄρθρ. 5 καὶ 7 ἀπὸ τῶν ἄρθρ. 21 ἐπ. Π. Ν. ἢ τῆς ἀπογομῆς τῆς χάριτος πρὸ τῆς ἐκτελέσεως, ἢ ἀρξαμένης ἤδη τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως, ἂν διὰ τοῦ Διατάγματος ἀφίεται ἀπλῶς ἡ ποινή, ἢ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ποινῆς κλ. Θέτω εὐρύτερον τὸ ζήτημα, ἂν ἡ Βασ. προνομία ἐπεκτείνεται μέχρι τῆς ἀφέσεως τῶν ἀνικανοτήτων, εἰς ἃς ὑποπίπτει ὁ καταδικασθεὶς δυνάμει τῶν προπαρατεθέντων ἄρθρων τοῦ Ποιν. νόμου—ἥτοι ἂν τὸ περὶ χάριτος Διάταγμα ἰσχύῃ καὶ ἐν ᾗ περιπτώσει χαρίζονται μετὰ τῆς ποινῆς αἱ νόμιμοι αὐτῆς συνέπειαι· ἐπιφυλάσσομαι δὲ ν' ἀναφέρω κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος τὰς προτεινομένας διακρίσεις καὶ διαστολὰς ὑπὸ τῶν παραδεχομένων τὴν καταφατικὴν λύσιν.

Τὸ ζήτημα εἶναι σπουδαιότατον ἕνεκα τῶν συνεπειῶν τῆς λύσεως, καὶ τῶν ὑφισταμένων ἀμφιβολιῶν, καὶ ἀντιλογιῶν τῶν ἀσχοληθέντων ἐπ' αὐτοῦ. Μοὶ παρέσχε δὲ ἀφορμὴν εἰς ἀναψηλάφησιν ἡ ἄρτι δημοσιευθεῖσα μελέτη τοῦ κ. Τιμ. Ἡλιοπούλου περὶ τῆς Βασ. προνομίας τῆς χάριτος, ἐν ᾗ ἀπαντᾷ λύσεις, κατ' ἐμὴν γνώμην, οὐχ

σύμφωνος μετὰ τοῦ γράμματος, καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἡμετέρου νόμου. Ὁ κ. Ἡλιοπούλος εἶναι λίαν ἀξιέπαινος διὰ τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἀκρίβειαν περὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀμφισβητουμένων νομικῶν ζητημάτων. Ἀλλ' ἐκ μελέτης, προσωρισμένης εἰς ἀνάγνωσμα ἐνώπιον τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ, δὲν πρέπει νὰ προσδοκᾶται πλήρης πραγματεία ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν, καὶ ἀναμφίλογος λύσις τῶν πρακτικῶν ζητημάτων ἐπὶ τῆς Βασ. χάριτος. Οὐχ ἥττον μονογραφία φέρουσα τὸ κύρος τῆς γνώμης τοῦ κ. Ἡλιοπούλου, δύναται ν' ἀποπλανήσῃ ἐν τῇ πρακτικῇ τοὺς ἐπιζητοῦντας ἐκ τοῦ προχείρου τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας, καθόσον ὁ συγγραφεὺς ἐπικαλεῖται τὰς γνώμας συγγραφέων γάλλων, ἀποφάσεις τοῦ Ἀρ. Πάγου, καὶ τὴν γνώμην τοῦ κ. Κωνσταντοπούλου. Ἀληθῶς αὐτὴν ἀποδοκιμάζουσιν ὁ Καλλιγᾶς, ὁ Παπαρηγόπουλος, ὁ Κωστής. Ἀλλ' ἀφοῦ τὰ ἐπιχειρήματα τούτων δὲν ἐφάνησαν ἐπαρκῆ εἰς τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀσχοληθέντας ἐπὶ τοῦ ζητήματος, καθίσταται προδήλος ἡ ἀνάγκη νέας συζητήσεως, καὶ βαθυτέρας μελέτης. Ἰδῶμεν τοὺς λόγους ἐκάστης τῶν προταθεισῶν γνώμῶν.

Ἡ ὑπ' ἀρ. 36 τοῦ 1850 πολ. ἀπ. τοῦ Ἀρ. Πάγ. (εἰς. Μαυρομάτης) φέρει. «Ἐπειδὴ ἐξεταζομένου τοῦ μάρτυρος Α. Τ. καὶ εἰπόντος ὅτι κατὰ τὸ 1836 κατεδικάσθη εἰς εἴκοσιν ἐτῶν δεσμῶ, καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν τῆς καταδίκης ταύτης διέμεινεν ἐν φυλακῇ τρία ἔτη ὅτι διὰ Β. Διατάγματος ἀπενεμήθη αὐτῷ οὐχὶ ἀμνηστία, ἀλλὰ χάρις ἀπλῶς διὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ποινῆς, τὸ δικαστήριον τῶν Συνέδρων διέταξε τὴν ἀνωμοτι ἐξέτασίν του ὁρθῶς καὶ συμφώνως μὲ τὸ ἄρθρ. 122 § 2, 564 καὶ ἐπ. τῆς Ποιν. Δικονομίας, καθ' ἧς ἡ ἀπλή χάρις τῆς ποινῆς δὲν ἀναιρεῖ καὶ τὰς λοιπὰς συνεπείας τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, καὶ ἰδίως τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων περιγραφομένων ἐν τῷ ἄρθρ. 23 τοῦ Ποιν. νόμου, ὅπου ῥητῶς ὑπάρχει καὶ ἡ στένσις τῆς ἐκνότητος τοῦ μαρτυρεῖν ἐνόρκως ἐνώπιον

» Δικαστηρίου, εἰμὴ διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως κατὰ τὰς
 » ἐν τοῖς μνησθεῖσιν ἄρθροις τῆς Ποιν. Δικ. προθεσμίας
 » καὶ διατυπώσεις». Ὁ Ἀρ. Πάγος ἐν τῇ ἀποφάσει
 ταύτῃ φαίνεται παραδεχόμενος ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἄρθρ.
 564 ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ χαρίζειν τὰς
 συνεπειὰς τῆς ποινῆς, ἀλλὰ πρέπει νὰ διατάσσεται ῥη-
 τῶς ἐν τῷ Β. Δ. ἡ ἄφεσις αὐτῶν· ἂν καὶ ἐκ τῆς παρα-
 θέσεως τοῦ ἄρθρ. 564 καὶ ἐκ τῆς τελευταίας φράσεως
 τῆς ἀποφάσεως «εἰμὴ διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως» φαίνε-
 ται προκύπτουσα ἡ ἐναντία ἔννοια, ὅτι μόνον δι' ἀποκα-
 καταστάσεως αἴρονται αἱ συνέπειαι τῆς καταδικαστικῆς
 ἀποφάσεως, καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ περὶ χάριτος Διατάγματος.

Σαφέστερον μὲν ἀλλὰ μετὰ προφανοῦς ἀντιφάσεως
 ἐξηγεῖ ὁ Ἀρ. Πάγος ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 117 πολ. ἀπ. τοῦ
 1857 καὶ 112 τοῦ 1862 (Εἰσηγ. Οἰκονομίδης) τὴν
 ἔννοιαν ὅτι δύναται ὁ Βασιλεὺς νὰ χαρίῃ καὶ τὰς συνε-
 πείας τῆς ποινῆς, ἀλλὰ δεόν νὰ κρίνεται τοῦτο ἐν τῷ
 Β. Διατάγματι. «Ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἄρθρ. 548 § 2 τῆς
 ποιν. δικονομίας διὰ τῆς Β. χάριτος ἀναιρεῖται ἡ ποινὴ
 » κατὰ τοσοῦτον, καθ' ὅσον ἀπαγγελθῇ τοῦτο διὰ τοῦ
 » περὶ χάριτος Διατάγματος ὥστε ἐπὶ Β. χάριτος ἂν ὁ
 » ταύτης ἀξιωθεὶς κατὰδικος, ἐκτὸς τῆς συγχωρηθείσης
 » αὐτῷ ποινῆς ἀνέκتهσε καὶ πάντα τὰ λοιπὰ δικαιώματα,
 » ὧν ἐστερημένος ἦτο ἕνεκα τῆς ποινῆς, ἀποκατασταθεὶς
 » διὰ τῆς χάριτος ἐντελῶς εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ θέ-
 » σιν, εἶναι ὅλως ζήτημα ἐρμηνείας τοῦ περὶ χάριτος Δια-
 » τάγματος, ἐξ οὗ μόνον δύναται νὰ προκύψῃ ἂν ἀπενε-
 » μήθῃ τῷ καταδίκῳ τελεία ἀποκατάστασις, ἡ συγχώρησις
 » ἀπλῶς τῆς ποινῆς. Τοῦτο δὲ γίνεται ἔτι καταφανέστερον
 » ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ ῥηθέντος ἄρθρ. πρὸς τὰ ἄρθρ. 550
 » καὶ 564 ἐπ. τῆς αὐτῆς δικονομίας καθ' ἃ ἡ πλήρωσις
 » τῆς ποινῆς καὶ ἡ παραγραφὴ αὐτῆς δὲν ἀναιροῦσι
 » πάντα τῆς ποινῆς τ' ἀποτελέσματα, ἀποκαθιστῶσαι
 » τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ πολιτικὰ αὐτοῦ δικαιώματα καὶ
 » τὰς ἰδιαιτέρας τιμὰς, ὧν πρότερον ἀπῆλυσεν, ἀλλὰ

»τοῦτο γίνεται ὡς πρὸς τὴν ἀνάκτησιν τῶν πολιτικῶν
 »δικαιωμάτων κλπ. διὰ τῆς περὶ ἀποκαταστάσεως εἰδι-
 »κῆς διαδικασίας· ἐνῶ ἡ διαδικασία αὕτη, ὡς ἐκ τοῦ
 »565 ἄρθρου ἀνενδύστως συνάγεται, δὲν λαμβάνει χώ-
 »ραν ἐπὶ βασιλικῆς χάριτος· καθότι εἰ μὲν αὕτη περιέ-
 »χῃ κατάργησιν πάντων τῆς ποινῆς τῶν ἀποτελεσμά-
 »των περιττὴ ἡ ἀποκατάστασις, εἰ δὲ μὴ, πάλιν διὰ Β,
 »χάριτος δύναται νὰ χορηγηθῇ αὕτη, καθὸ τῆς περὶ τὴν
 »ἀποκατάστασιν διαδικασίας εἰς τὰ δύο μόνον περιορι-
 »ζομένης θέματα τὴν πλήρωσιν τῆς ποινῆς, καὶ τὴν πα-
 »ραγραφὴν αὐτῆς». Τὸ δεύτερον μέρος τῆς αἰτιολογίας
 τῆς ἀποφάσεως οὐ μόνον ἀντίκειται πρὸς τὴν προηγου-
 μένην ἐρμηνείαν τοῦ ἄρθρου 5 4 3 § 2 ποιν. δικ. ἀλλὰ
 καὶ περιέχει δύο κατ' ἐμὲ ἀσύγχροστα λάθη· πρῶτον
 συγχέει χάριν καὶ ἀμνηστίαν, ἀποδίδουσα ἀμφοτέρω εἰς
 τὴν Βασιλικὴν ἐξουσίαν, καὶ δεύτερον παρερμηνεύει τὸ
 ἄρθρον 566, μὴ λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν, ὅτι καὶ διὰ τῆς
 χάριτος λογίζεται ὡς συμπληρωθεῖσα ἡ ποινὴ κατὰ τὸ
 ἄρθρ. 458· ὥστε τὸ 565 δὲν ἀποκλείει τὴν ἀποκατάστα-
 σιν ἀφεθείσης τῆς ποινῆς διὰ Β. χάριτος. Περὶ τοῦτου
 πλατύτερον ἐν τοῖς ἐπομένους.

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 50 τοῦ 1861 πολ. ἀπ. τοῦ Ἀρ. Πάγ.
 (Εἰσηγητῆς Σπηλιάδης) σαφηνίζουσα τὸ τελευταῖον μέρος
 τῆς αἰτιολογίας τῶν προπαρατεθεισῶν, δέχεται ἀπλῶς
 καὶ καθαρῶς ὅτι διὰ τῆς Βασ. χάριτος δὲν ἀναιροῦνται
 αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς, εἰμὴ καθόσον ὀρίζεται ἐν τῷ Β.
 Διατάγματι. «Ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἄρθρ. 548 ἐδ. 2 τῆς
 »ποιν. δικονομίας διὰ τῆς Β. χάριτος ἀναιρεῖται ἡ ποινὴ
 »καθ' ὅσον τοῦτο ἀπηγγέλθη διὰ τοῦ περὶ χάριτος Δια-
 »τάγματος· ἐκ τούτου δὲ καὶ ἐκ τῶν ἄρθρ. 550 καὶ
 »564 τῆς αὐτῆς δικονομίας, καθ' ἃ μετὰ τὴν πλήρωσιν
 »τῆς ποινῆς, ἢ τὴν παραγραφὴν αὐτῆς, δύναται νὰ ζη-
 »τηθῇ ἀποκατάστασις πρὸς ἀνάκτησιν τῶν ἀστυκῶν καὶ
 »λοιπῶν δικαιωμάτων, ἅπερ ὡς ἀπολέσματα τῆς ποινῆς
 »ἐστερήθη ὁ καταδικασθεὶς, γίνεται φανερόν ὅτι ἡ Βασ.

» χάρις δὲν ἀναιρεῖ ἐντελῶς τὴν ποινὴν, ἤγουν μὲ ὅλα
 » αὐτῆς τὰ ἀποτελέσματα, εἰμὴ καθ' ὅσον τοῦτο ἀπηγ-
 » γέλθη διὰ τοῦ περὶ χάριτος Διατάγματος· ἐπὶ δὲ τοῦ
 » προκειμένου τὸ Ἐφετεῖον παρεδέχθη ὡς ἰσχυράν τὴν
 » περὶ ἀγορᾶς πρᾶξιν τοῦ Γ. Τ. λόγῳ ὅτι πρὸ αὐτῆς οὐ-
 » τος ἀπήλαυσεν ἀπλῶς Βασ. χάριν τῆς ποινῆς τοῦ θα-
 » νάτου, εἰς ἣν κατεδικάσθη, χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ κατὰ πό-
 » σον τὸ περὶ χάριτος Διάταγμα ἀνῆρσε καὶ τὰ ἀποτε-
 » λέσματα τῆς ποινῆς αὐτῆς· οὕτω δὲ ἀποφασίσαν παρε-
 » δίασε τὰς ῥηθείσας οὐσιώδεις διατάξεις».

Προκειμένου περὶ χάριτος τῆς ποινῆς τῶν ἰσοβίων δε-
 σμῶν διάφορος τῆς προπαρατεθείσης, ἀλλ' ἄξια ἰδιαίτε-
 ρας μνείας εἶναι ἡ ὑπ' ἀριθ. 305 τοῦ 1862 πολ. ἀποφ.
 τοῦ Ἀρ. Πάγου (εἰς. Κίραππε) ἐπικυροῦσα τὴν ὑπ' ἀρ.
 19141 τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐφετῶν, καθόσον ἀμφότεραι
 διὰ παραδόξου αἰτιολογίας ἀποφαίνονται ὅτι, χαριζομέ-
 νης διὰ Β. Διατάγμ. τῆς ποινῆς τῶν ἰσοβίων δεσμῶν
 παύει αὐτοδικαίως καὶ ὁ κατὰ τὸ ἄρθρ. 7 τοῦ Ποιν. Ν.
 τὴν ποινὴν ἐπακολουθεῖν πολιτικὸν θάνατον, ἥτοι ἡ
 ἀπόλυτος στέρησις πάντων τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν
 δικαιωμάτων. Περιττὸν νὰ παραθέσω τὴν αἰτιολογίαν
 τῆς ἀποφάσεως τῶν Ἐφετῶν, διότι ἀκριβῶς ἐπαναλαμ-
 βάνει αὐτὴν ἡ τοῦ Ἀρ. Πάγου «Ἐπειδὴ ὁ πολιτικὸς
 » θάνατος ὅστις κατὰ τὸ ἄρθρ. 7 τοῦ Ποιν. Νόμ. πα-
 » ρακολουθεῖ τὸν εἰς διὰ βίου δεσμὰ καταδικασθέντα,
 » δὲν δύναται νὰ ὑπαχθῇ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν συνε-
 » πειῶν πάσης ἐγκληματικῆς ποινῆς, πρὸς ἐξάλειψιν τῶν
 » τῶν ὁποίων, μὴ ἀναιρουμένων κατὰ τὸν συνδυασμὸν
 » τῶν ἄρθρ. 548 § 2. 550 § 3 καὶ 564 τῆς Ποιν.
 » Δικ., οὔτε διὰ τῆς ἐκτελέσεως, ἢ παραγραφῆς τῆς ποι-
 » νῆς, οὔτε διὰ τοῦ περὶ Βασ. χάριτος Διατάγματος,
 » τοῦ εἰς μόνην τὴν ἐκ τῆς ποινῆς ἀπαλλαγὴν τοῦ κα-
 » ταδίκου περιορισθέντος, ἀπαιτεῖται ἰδιαίτερα βασιλικὴ
 » χάρις ἢ ἀποκατάστασις, διότι τὰ παρατεθέντα ἄρθρ.
 » 550 § 3 καὶ 564 ὀρίζοντα, τὸ μὲν ὅτι ἡ στέρησις

»ἀστυκῶν τινῶν δικαιωμάτων, ἣν ἡ ποινὴ ἐπιφέρει, ἐξα-
 »κολουθεῖ καὶ μετὰ τὴν παραγραφὴν, τὸ δὲ ὅτι ἡ ἐκτέ-
 »λεσις τῆς ποινῆς δὲν ἀναιρεῖ ὅλας τὰς συνεπείας αὐτῆς,
 »καὶ ἰδίως τὴν στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων,
 »καὶ ἰδιαιτέρων τιμῶν, δὲν ἀφορῶσιν ὅλας ἀνεξαίρετως
 »τὰς συνεπείας τῆς ποινῆς, ἀλλ' ἐννοοῦσι προδήλως μὲν
 »τὰς ἀφορώσας στέρησιν δικαιωμάτων, μηδὲν ἀν-
 »τικειμένων εἰς τὴν φυσικὴν ὑπαρξιν τοῦ ἐν τῇ κοινω-
 »νίᾳ διὰ τῆς ἐκτελέσεως ἢ ἀναιρέσεως τῆς ποινῆς ἐπα-
 »νερχομένου καταδίκου, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν τοῦ πολιτικοῦ
 »θανάτου κατάστασιν, ἥτις ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει κα-
 »ταργήσεως τῆς ποινῆς ἀποβαίνει ὅλως ἀσυμβίβαστος
 »πρὸς τὴν τοῦ βίου πραγματικότητά, παύει ἀναγκαίως
 »διὰ μόνης τῆς καταργήσεως τῆς ἐπενεγκούσης αὐτὴν
 »ποινῆς· ἄρα τὸ Ἐφετεῖον ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀποφη-
 »νόμενον ὅτι ὁ Π. Ζ. ἀπαλλαγὴ διὰ Βασ. χάριτος
 »τῆς ποινῆς τῶν διὰ βίου δεσμῶν δὲν διετέλει πλέον,
 »ἐνεκα τῆς ποινῆς ταύτης πολιτικῶς νεκρὸς, οὐδ' ἐστε-
 »ρεῖτο ἐπομένως διὰ τοῦτο τῆς πρὸς τὸ συναλλάττε-
 »σθαι ἱκανότητος, οὐδὲν ἄρα παρεβίασε ἢ παρηρμή-
 »νευσε». Καταργηθέντος τοῦ πολιτικοῦ θανάτου τὸ θέμα
 τῆς ἀποφάσεως ταύτης δὲν παρουσιάζει τοῦ λοιποῦ πρα-
 κτικὸν διαφέρον. Νομίζων δὲ ἄσκοπον νὰ ἐπανέλθω ἐπ'
 αὐτοῦ παρατηρῶ ἐνταῦθα ἐν συνόψει. Ὁ λόγος τῆς ἀπο-
 φάσεως εἶναι ὅτι ὁ πολιτικὸς θάνατος εἶναι πραγματι-
 κὸς ὡς ἀναγκαία συνέπεια τῆς ἰσοβίου ποινῆς, καθόσον
 ὁ εἰς ταύτην καταδικασθεὶς ὢν ἐν τοῖς δεσμοῖς ἰσοβίως
 δὲν δύναται νὰ ζῇ ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐπανερχόμενος δὲ ἐν
 τῇ κοινωνίᾳ διὰ τῆς χάριτος ἀνακτᾷ αὐτοδικαίως τὸν
 πολιτικὸν βίον, ἄνευ ἀποκαταστάσεως διὰ τοῦ περὶ χά-
 ριτος Διατάγματος, ἢ διὰ τῆς διαδικασίας τῆς διαγρα-
 φομένης ἐν τοῖς ἀρθρ. 565 ἐπ. Ποιν. Δικ. Τοῦτο δὲν εἶναι
 ἀκριβές. Ὁ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον, ἢ εἰς δεσμὰ διὰ
 βίου, ζῇ ἐν τῇ τοῦ βίου πραγματικότητι ἀπὸ τῆς κοι-
 νοποιήσεως τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως μέχρι τῆς

ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἢ τῆς ἐν δεσμοῖς ἐγκα-
θειροξέως, ἴσως ἐπὶ μῆνας πολλοὺς ἢ ἔτος, καὶ ὅμως
κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο εἶναι κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ
ἡμετέρου νόμου πολιτικῶς νεκρός. Ναὶ μὲν ὁ πολιτικὸς
θάνατος εἶναι πλάσμα τοῦ νόμου, διότι ὁ ζῶν δὲν εἶναι
πραγματικῶς νεκρός, ἀλλὰ στερεῖται τῶν ἀστυκῶν καὶ
πολιτικῶν δικαιωμάτων τοῦ ἐν τῇ πολιτείᾳ βιοῦντος.
Ἡ στέρησις αὕτη εἶναι συνέπεια τῆς καταδικαστικῆς
ἀποφάσεως, ἢ τῆς ποινῆς, ἀλλὰ ταύτης αἰρομένης διὰ
τῆς χάριτος δὲν ἔπεται ὅτι καταργεῖται καὶ ὁ συνεπείᾳ
τῆς ποινῆς ἐπελθὼν πολιτικὸς θάνατος, ἥτοι ἡ ἀνικανό-
της τῶν νομικῶν καὶ πολιτικῶν πράξεων ὧν διὰ βίου ἔστε-
ρήθη ὁ καταδικασθεὶς. Καίτοι δυνάμενοι ν' ἀρυσθῶσιν ἐκ
τοῦ γαλλικοῦ νόμου ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς ἐναντίας
γνώμης, οἱ γάλλοι νομοδιδάκται οὐροφώνως παραδέχον-
ται ὅτι ὁ εἰς θάνατον ἢ εἰς ἰσοβίον ποινὴν καταδικα-
σθεὶς, τοῦ ὁποῦ ἡ ποινὴ ἐχαρίσθη διὰ Βασι. Διατάγμα-
τος, μένει πολιτικῶς νεκρός, μέχρι τῆς ἀποκαταστάσεως
εἴτε διὰ τῆς ἐν τῇ Πολ. Δικ. διαγραφομένης διαδικα-
σίας, εἴτε διὰ Διατάγματος χάριτος, κατὰ τοὺς ἀνα-
γνωρίζοντας ὑπὲρ τῆς Βασιλικῆς Ἀρχῆς τὸ τῆς ἀποκα-
ταστάσεως δικαίωμα (ὅρα Merlin Question Grace §
11, Toullier I 294, Duranton I 240, Zachariae
§ 165, Legraverend II 756, Faustin Helié Ἐκδ.
1860 § 765 κλ. κλ.) Τὴν γνώμην δὲ ταύτην ἀσπά-
ζονται καὶ οἱ ἡμέτεροι καθηγηταὶ Καλλιγᾶς, Παππαρ-
ρηγόπουλος, Κωστής. Ἀλλ' ἀσχέτως τοῦ ζητήματος
τῆς ἀποκαταστάσεως ὡς πρὸς τὸν πολιτικὸν θάνατον ὁ
Ἄρ. Πάγος καὶ ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 305 τοῦ 1862 ἀποφά-
σει δὲν δέχεται μὲν ῥητῶς, ἀλλὰ φαίνεται ἐπιμένων εἰς
τὴν προτέραν νομολογίαν, ὅτι διὰ τοῦ περὶ χάριτος Δι-
ατάγματος δύνανται νὰ καταργηθῶσιν αἱ συνέπειαι τῆς
ποινῆς αἱ ὀριζόμεναι ἐν τοῖς ἀρθρ. 21 ἐπ. Π. Ν.

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 60 (1851) ἀποφ. Α. Π. τὴν ὁποίαν
ἐπικαλεῖται ὁ κ. Κωνσταντόπουλος, καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 32

(1880) τὴν ὁποίαν ἐπικαλεῖται ὁ κ. Κωστῆς, δὲν εὐρίσκονται ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς τούτους.

Ὁ παρὰ τῷ Ἀρ. Πάγῳ Εἰσαγγελεὺς Α. Παππαδιαμαντόπουλος ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Ὑπουργοῦ ἀπήντησε τῇ 28 Μαΐου 1875 γνωματεύων ὅτι μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ Συντάγματος δὲν δύνανται διὰ Διατάγματος Βασ. χάριτος νὰ καταργηθῶσιν αἱ συνέπειαι τῆς ποινικῆς ἀποφάσεως ὡς πρὸς τὴν στέρησιν τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, καὶ τοῦτο γίνεται μόνον διὰ τῆς περὶ ἀποκαταστάσεως διαδικασίας· ἀλλὰ βραδύτερον ἐσημείωσεν ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Εἰσαγγελίας ἐπὶ τοῦ περιθोरίου τῆς ἐκθέσεως αὐτοῦ, ὅτι εὐρίσκει ἀντικειμένην τὴν νομολογίαν τοῦ Ἀρ. Πάγου, καὶ διστάζει ἂν ἡ παρ' αὐτοῦ ἐκτεθεῖσα γνώμη ἦναι ἡ ὀρθότερα.

Τὸ ζήτημα πολλάκις ἐπαρουσιάσθη εἰς τὰς διοικητικὰς Ἀρχάς, τὰ δὲ Ὑπουργεῖα τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ἐσωτερικῶν ἐζήτησαν τὴν γνώμην τοῦ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης. Τοῦτο συνεκάλεσεν ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν ἀνωτέρων λειτουργῶν τῆς Θέμιδος, ἥτις δι' ἐγγράφου ἐκθέσεως ἐγνωμάτευσεν ὅτι μόνον δι' ἀποκαταστάσεως κατὰ τὰς διατάξεις τῆς Δικ., καὶ οὐχὶ ποτὲ διὰ Διατάγματος περὶ χάριτος ἄνευ τῶν διατυπώσεων τῶν ἄρθρ. 565 ἐπ. Ποιν. Δικ., δύναται ν' ἀνακτήσῃ τὰ ἀστυκὰ καὶ πολιτικὰ δικαιώματα ὁ στερηθεὶς αὐτῶν δυνάμει τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρ. 21 ἐπ. τοῦ Ποιν. Νόμου. Ἀλλὰ τὰ Ὑπουργεῖα ἠκολούθησαν ὅτε μὲν ταύτην, ἄλλοτε δὲ τὴν ἐναντίαν γνώμην, κατὰ τὸ πολιτικὸν συμφέρον τῆς προκειμένης ὑποθέσεως. Περὶ ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ στερηθέντων τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἔνεκα καταδίκης εἰς ἐπανορθωτικὴν ποινὴν διὰ παράβασιν τοῦ περὶ ἐκλογῆς βουλευτῶν νόμου, τὸ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Ὑπουργεῖον ἀπεδέξατο τὴν γνώμην ὅτι, καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν κατὰ τὴν διαδικασίαν τῆς Ποιν. Δικ. οἱ ἀξιωματικοὶ ἐκεῖνοι ἀνέκτησαν μὲν τὸ δικαίωμα τοῦ

νά ὑπηρετήσωσιν εἰς τὸν στρατὸν, κατατασσόμενοι ὡς στρατιῶται ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸν βαθμὸν τὸν ὅποιον κατεῖχον πρὸ τῆς καταδίκης. Ἄλλοτε δὲ ἀξιοματικὸν τῆς χωροφυλακῆς ἀναλαβόντα πολιτικὴν θέσιν, καὶ ἕνεκα καταπιέσεων καταδικασθέντα εἰς φυλάκισιν, δυνάμει δὲ τοῦ ἄρθρ. 24 τοῦ Ποιν. Νόμ. καταστάντα ἀνίκανον εἰς ἀνάκτησιν δημοσίας ὑπηρεσίας, συνεπεία διατάγματος, δι' οὗ ἀπλῶς ἐδίδετο χάρις τῆς ποινῆς, τὸ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν ὑπουργεῖον ἐπανεφέρειν εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ στρατιωτικοῦ βαθμοῦ, ὃν εἶχε πρὸ τῆς καταδίκης. Ταῦτα ὡς πρὸς τὴν ἐπίσημον ἐρμηνείαν καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν τῶν ἡμετέρων νομοδιδασκάλων τὸ Πανεπιστήμιον βαδίζει τὴν ἐναντίαν τοῦ Ἀρ. Πάγου. Ὁ Διομ. Κυριακοῦ εἰς τὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ σχεδίου τοῦ συντάγματος (1864) σελ. 46 γράφει· «Ἡ Βασιλ. χάρις, σπανίως δίδομένη πλήρης, καὶ συντελεσθεῖσα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς μετρίαν τῶν ποινῶν, δὲν ἀπαλλάττει τὸν κατὰδικον τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς, » ἐν αἷς ἐστὶ καὶ ἡ πρόσκαιρος, ἢ διὰ βίου, στέρησις δι- » καιωμάτων τινων, ἧτις δὲν αἰσεται, κατὰ τὴν γνώμην » τῶν πλείστων συγγραφέων, εἰμὴ διὰ μόνης τῆς διαγρα- » φομένης ὑπὸ τῆς Ποιν. Δικ. διαδικασίας περὶ ἀποκα- » ταστάσεως».

Ὁ κ. Καλλιγᾶς εἰς τὴν Β'. ἐκδ. Ἀστ. Δικ. Τομ. Α'. σελ. 250 § 143 ἀποφαίνεται· «Περὶ παύσεως τῶν » ἀποτελεσμάτων (τῆς εἰς ποινὴν καταδίκης) εἰς καὶ μό- » νος τρόπος ὀρίζεται, διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως, δι' ἣν » ἀπαιτοῦνται ὅροι τινές, καὶ διαγράφεται ἰδίᾳ διαδικα- » σία. Ἐντεῦθεν ἔπεται ὅτι διὰ μόνου Βασιλικοῦ Δια- » τάγματος περὶ χάριτος, δι' οὗ ἀφίεται τὸ ὑπόλοιπον » τῆς ποινῆς, δὲν ἀναιροῦνται αἱ συνέπειαι αὐτῆς, οὐδὲ » ὅτιαν ῥητῶς γίνεται μεία τῆς ἀποκαταστάσεως ἐν » τῷ διατάγματι».

Ὁ κ. Π. Παππαρηγόπουλος ἐν τῇ Β'. ἐκδ. τόμ.

Α'. σελ. 242 § 137 «κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ χάρις, ἀναφερομένη εἰς μόνην τὴν ποι- νήν, οὐδόλως ἀναιρεῖ καὶ τὰ εἰς τὴν στέρησιν τῶν πο- »λιτικῶν καὶ ἀστυκῶν δικαιωμάτων, ἢ τῆς προσωπικῆς »τητος ἐν γένει, ἀναγόμενα ἀποτελέσματα τῆς ποινικῆς »καταδίκης· ὅθεν καὶ ὁ ἀπολαύσας βασιλικῆς χάριτος »ἐξακολουθεῖ ὑφιστάμενος τὰ ἐπιβλαβῆ ταῦτα ἀποτελέ- »σματα μέχρι οὗ τύχη ἀποκαταστάσεως . . . » καὶ πα- »ρακατιῶν ἀντιθέτως τῆς ὑπ' ἀριθ. 305 (1862) ἀποφ. Α. Π. »Ἐπὶ ἰσοθίων δεσμῶν, καὶ ἐὰν διὰ χάριτος ἀφεθῇ »ἐντελῶς ἡ ποινὴ, ἡ ἀποκατάστασις εἶναι δυνατὴ μόνον »μετὰ παρέλευσιν πενταετίας ἀπὸ τῆς ἀφέσεως τῆς »ποινῆς». Κατὰ τὴν γνώμην λοιπὸν ἀμφοτέρων τῶν κα- »θηγητῶν καὶ ἐρμηνευτῶν τοῦ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντος ἀστυ- κοῦ δικαίου, οὐχὶ διὰ Βασ. χάριτος, καὶ μόνον δι' ἀπο- καταστάσεως δύναται ν' ἀνακτήσῃ τὴν ἐνάσκησιν τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων ὁ στέρηθεῖς αὐτῶν συνεπείᾳ ποινῆς καταγνωθείσης κατὰ τὰ ἀρθρ. 5, 7, 21 ἐπ. τοῦ Ποιν. Νομ.

Τὴν αὐτὴν ἐκτίθησι γνώμην καὶ ὁ τοῦ ποινικοῦ δι- καίου καθηγητῆς κ. Κ. Κωστής ἐν τῇ Ποιν. Δικονομίᾳ Εκδ. Β' σελ. 689 «Δὲν αἰροῦνται διὰ τῆς Βασ. χάρι- τος αἱ ἐκ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ἀπορρέουσai συνέπειαι»· ἐφ' οὗ ἔπεται ὑποσημείωσις ἐξηγοῦσα τὴν ἔννοιαν τοῦ κειμένου, ὅτι μόνον δι' ἀποκαταστάσεως αἰροῦνται αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς. Τὴν αὐτὴν γνώμην ἀ- κολουθεῖ καὶ ὁ Σαρίπολος ἐν τῇ Ποιν. Νομοθ. § 202.

Τὴν ἀντίθετον ὁ κ. Κωνσταντόπουλος (Ποιν. Δικ. 156, στηρίζει ἐπὶ τῶν λόγων ὅτι α) ἐν τῷ δικαίῳματι τοῦ ἀναιρεῖν τὴν ποινὴν περιλαμβάνεται καὶ τὸ ἀναι- ρεῖν τὰς συνέπειας αὐτῆς. β) Ἐνῶς διὰ τῆς χάριτος καὶ διὰ τῆς παραγραφῆς ἐντελῶς ἀναιρεῖται ἡ ποινὴ κατὰ τὸ ἀρθρ. 548 Ποιν. Δικ. ἡ στέρησις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων μένει μετὰ τὴν παραγραφὴν τῆς ποινῆς κατὰ τὸ ἀρθρ. 550, οὐχὶ δὲ καὶ μετὰ τὴν ἀφῆσιν τῆς

ποινῆς διὰ χάριτος. γ) Ἡ ἀποκατάστασις χωρεῖ ἐν τῇ περιπτώσει τῆς ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς. Τούτοις δὲ συντάσσεται καὶ ὁ κ. Ἡλιόπουλος, κυρίως διὰ τὸν λόγον ὅτι καὶ ἡ στέρησις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων εἶναι ποινή, καὶ δὲν ἐννοεῖ διάκρισιν μεταξὺ ποινῆς καὶ συνεπειῶν τῆς ποινῆς.

Ἐκατέρᾳ τῶν ἀντιθέτων γνώμῶν ἐπικαλεῖται τὸ γράμμα τῶν διατάξεων τῆς ποιν. δικονομίας. Ἐν αὐτῷ ἄρα δὲν εὐρίσκεται ἡ ἀναμφίλεκτος λύσις τοῦ ἀμφισβητουμένου ζητήματος. Διὰ τοῦτο σκόπιμον νομίζω ν' ἀναζητήσω αὐτὴν προηγουμένως ἐν ταῖς πηγαῖς, τὰς ὁποίας ὁ συντάκτης εἶχεν ὑπ' ὄψει κατὰ τὴν διατύπωσιν τῶν διατάξεων τοῦ νόμου.

Ἡ φιλοσοφικὴ θεωρία περὶ τῆς δικαιολογικῆς βάσεως τῆς Βασιλικῆς προνομίας τῆς χάριτος δὲν εἶναι ἀσφαλὴς ὁδὸς εἰς ἐρμηνείαν τοῦ νόμου τῆς πολιτείας, διότι ἐκ τῶν πολιτειολόγων καὶ τῶν ποινηκολόγων ἄλλος ἄλλην ἐκφέρει γνώμην, αἱ δὲ ἀντίθετοι θεωρίαι ἄγουσιν εἰς ἀντίθετα συμπεράσματα. Ὅλοι ὁμῶς εἰς τοῦτο ἀπολήγουσιν, ὅτι ἡ χάρις ὡς περιορίζουσα, ἢ καὶ καταργοῦσα τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου ὑπὸ τῆς ἐπὶ τούτῳ τεταγμένης δικαστικῆς ἀρχῆς, δεόν νὰ περιστέλληται ἐντὸς τῶν στενῶν ὁρίων, τὰ ὅποια ἡ θεωρία, ἢ ὁ νόμος τῆς πολιτείας διαγράφει εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς προνομίας, κατὰ, μᾶλλον ἢ ὑπὲρ αὐτῆς, ἀποφαينوμένου τοῦ δικαστοῦ. Ὁ Κάντιος ἀποφαίνεται ὅτι ἡ διὰ χάριτος ἄφεσις τῆς ποινῆς ἐπὶ κακούργηματος πραχθέντος κατ' ἐξουσίαν τοῦ ἰσοδυναμεῖ μὲ αὐτὸ τὸ κατὰ τούτου πραχθὲν ἀδίκημα, ὅπερ ὁ ἄρχων δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ χαρίσῃ. ἐὰν δὲ τὸ κακούργημα ἐπράχθη κατὰ τοῦ ἄρχοντος τῆς πολιτείας ἡ χάρις τῆς ποινῆς ἐπαυξάνει τὸν κίνδυνον τῆς πολιτείας. (Mataph. d. Rechts Lehre Tom. IX σελ. 188). Οὕτω δὲ ἀποφαίνονται καὶ οἱ Servin Leg. Crim. 106. Pastoret Lois Pen. I.35 De Dompierre Dr. de grace σελ. 10. «Ἡ χάρις ἀνατρέπει τὰ

»πάντα· ἀνυψοῖ τὸν ἐνασχοῦντα αὐτὴν ὑπεράνω πασῶν
 »τῶν ἐξουσιῶν τῆς πολιτείας· τὸν ἄνθρωπον ὅστις διὰ τῶν
 »ἐγκλημάτων του ἐγένετο τρόμος τῶν ὁμοίων του, ἀπο-
 »καθιστᾷ ὃν προνομιοῦχον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἅπασαι
 »αἱ δυνάμεις τῆς κοινωνίας σταματῶσιν πεπληγμέναι ἐξ
 »ἀδυναμίας, καὶ εἰς τοὺς πόδας τοῦ ὁποίου συντρίβονται
 »τὸ σκῆπτρον τοῦ νόμου, καὶ ἡ σπάθη τῆς δικαιοσύνης». Ὁ
 Βεκαρίας (μεταφρ. Κοραῆ 102) ὁ Φιλαγγέρης (Scienza della Leg. III κ. 57) ἀποδέχονται τὴν χάριν
 μόνον ὡς μέσον θεραπείας τῶν κακῶν νόμων. Ἐπὶ δὲ
 τούτου ὁ Βένθαμ. παρατηρεῖ (Traité de Leg. civ. et
 pen. T. II σελ. 190.) «ἐὰν οἱ νόμοι ᾖναι πολὺ αὐ-
 »στηροὶ ἢ ἐξουσία τῆς χάριτος εἶναι ἀναγκαῖον μέσον δι-
 »ορθώσεως, ἀλλὰ τὸ μέσον τῆς θεραπείας εἶναι οὐχ ἥτ-
 »τον κακόν. Κάμετε καλοὺς νόμους, καὶ μὴ δημιουργεῖτε
 »μίαν μαγικὴν ῥάβδον δυναμένην γὰ τοὺς καταργῆ. Ἐὰν
 »ἡ ποινὴ ᾖναι ἀναγκαῖα δὲν πρέπει γὰ χαρίζεσθαι· Ἐὰν
 »δὲν ᾖναι ἀναγκαῖα δὲν πρέπει γὰ καταγινώσκειν». Οἱ
 θιασῶται τῆς προνομίας διαίρουσιν εἰς πολλὰς αἰρέ-
 σεις, παραδεχόμενοι αὐτὴν οἱ μὲν ὡς συνέπειαν τῆς βα-
 σιλικῆς ἐξουσίας, καὶ ἀναγκαῖον ὅρον τῆς λαμπρότητος
 τοῦ Θρόνου, οἱ δὲ ὡς ἔνδειξιν τῆς κυριαρχίας τοῦ Mo-
 νάρχου (Lueder das. Souverainet. d. Begnadg. Hegel Philos. d. Rechts § 282) ἄλλοι ὡς ἀνάγκη
 τῆς πολιτείας, καὶ ἄλλοι ὡς συμπλήρωμα τῆς δι-
 καιοσύνης (Montesquieu, Romagnosi, Oersted, Abegg, Koestlin, Hälschner). Δικαιολογοῦ-
 σιν αὐτὴν διὰ τοῦ συμφέροντος τῇ πολιτείᾳ οἱ
 τὸ συμφέρον παραδεχόμενοι ὡς μόνην βάσιν τοῦ δι-
 καίου τῆς ποινῆς. Οὕτως ὁ Klein (A. Arch. d. Cr. R. VI 4, 19) ὁ Carmignani (Sicur soc. II, XI, § v.) ὁ Bauer (Lehr. d. Ltr. § 131 σημ. κλ. Ἄλλοι διὰ τοῦ λόγου τῆς ἐπιεικείας καὶ τῆς ἀγά-
 πης ὡς οἱ Montesquieu (Erprit vi, 21) ὁ Stahl (Phil. d. R.) Rossihrt (Lehr. § 54). Ἄλλὰ ποῖον

τὸ μέτρον τοῦ συμφέροντος τῆς κοινωνίας, καὶ αἱ ἐγγυήσεις κατὰ τῆς καταχρήσεως χάριν τοῦ συμφέροντος τῶν ἀτόμων; Ἄλλοι ἐπικαλοῦνται τὴν διόρθωσιν τοῦ καταδίκου, ὡς ὁ Livingston, ὁ Ch. Lucas. (Syst. Pen) ὁ Mittermaier (Feurbach § 63 Σημ. 2) οἱ Chauveau Ad et Faustin (Code Penal I 122) ὁ Faustin Instr. Crim. ὁ Berner § 147, γ.(α). «Ἡ ἐξουσία τοῦ συγχωρεῖν λέγει ὁ Livingston δὲν πρέπει νὰ ἐνασκήται εἰμὴ εἰς τὰς περιστάσεις τῆς μετὰ τὴν καταδίκην βεβαιωμένης ἀθωότητος, ἢ εἰλικρινοῦς τελείας διορθώσεως τοῦ καταδίκου. Ἄλλ' ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἐπιλέγει ὁ Chauveau, ποῖαι ἐγγυήσεις κατὰ τῆς ἀκαίρου ἢ αὐθαιρέτου καταχρήσεως; Τίνα τὰ μέσα τῆς βεβαιώσεως τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ καταδίκου, τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς κοινωνίας ἐπὶ τῇ κατασχέσει τῆς ποινῆς, τὴν ὁποίαν πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῆς ἐπέβαλεν;» Chauveau et Faustin C. P. Ἐκδ. Παρ. 1837 I σελ. 224. Τὸ κατ' ἐπιστάσειαν μᾶλλον δικαιολογοῦν τὴν χάριν εἶναι τὸ σύστημα τῆς ἐπανορθώσεως τῆς δικαιοσύνης ἐν περιπτώσει πλημμελείας τοῦ νόμου, ψευδοῦς ἐρμηνείας, ἢ πεπλανημένης ἐφαρμογῆς αὐτοῦ. Διὰ τούτου ὁμοῦς ἀντικαθίστανται εἰς τὴν δικαστικὴν ἀρχὴν, καὶ εἰς τὰς ἐγγυήσεις τῆς Ποινικῆς Δικονομίας, ἢ αὐθαίρετος κρίσις, καὶ ἡ παράλογος θέλησις τοῦ ἀτόμου δι' οὗ ἐνασκεῖται ἡ Βασ. προνομία. Οἱ πλεῖστοι ἀκολουθοῦσι μικτὸν σύστημα παραδεχόμενοι δύο ἢ πλείονας ἐκ τῶν προεκτεθεισῶν δικαιολογιῶν τῆς χάριτος. Οὕτως οἱ Mittermaier (zufeurbach § 63) Abegg System

(α) Ἡ θεωρία αὕτη ἐφηρμόσθη ἐν τῇ Ποιν. Νομοθεσίᾳ τῆς Βαυαρίας τοῦ 1813 ἄρθρ. 12. Ὁ καταδικασθεὶς εἰς δεσμὰ ἐπ' ἀόριστον χρόνον ἠδύνατο νὰ λάβῃ χάριν μετὰ δεκαεξαετῇ ἐγκάθειρξιν δίδων ἀνεπιλήπτους ἀποδείξεις ἠθικῆς διορθώσεως καὶ ἄρθρ. 13. Ὁ καταδικασθεὶς εἰς δεσμὰ ἀπὸ 8 μέχρις 20 ἐτῶν ἠδύνατο νὰ λάβῃ χάριν ἀφοῦ ὑποστῇ τὰ τρία τέταρτα τῆς ποινῆς παρέχων ἀναμφίβολα δείγματα διορθώσεως.

§ 168 Henke Hand I 572 Kôstlin R 919 Mare-
 zoll Crim. R § 55 σ. 168 σημ. 4 Berner § 147 κλ.
 Προτιμῶ νὰ παραθέσω τὴν γνώμην τοῦ σοφοῦ ἐρμηνευ-
 τοῦ τοῦ Ἀστυκοῦ Κώδ. τῶν Γάλλων Κ. Σ. Ζαχαρίου,
 ἐν τῷ περὶ πολιτείας συγγράμματι (Vierzig Bücher
 vom Staate ἐκδ. Β'. τόμ. Δ'. σελ. 366). «Ἡ χά-
 »ρις κατὰ τὸ τυπικὸν δίκαιον εἶναι ἀδίκημα· ἀδίκημα
 »κατὰ τῆς κοινωνίας, ἀδίκημα καθ' ὃν καταργεῖται ἡ
 »ἐνέργεια τοῦ δικαίου, ἀδίκημα καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ εἰς
 »ὃν δέδοται ἡ χάρις ἐὰν ἔπρεπε νὰ μὲνῃ οὗτος ἐν τῷ ἰ-
 »δίῳ δικαίῳ. Κατὰ τὸ πραγματικὸν δίκαιον δύναται
 »καὶ πρέπει νὰ ἦναι ἡ χάρις πρᾶξις τῆς δικαιοσύνης
 »ὁποῖα ἡ ἀθώωσις, ἢ ἡ καταδίκη τοῦ κατηγορουμένου
 »διὰ τοῦ δικαστοῦ. Ἡ χάρις ἔχει τὸν χαρακτῆρα τοῦ-
 »τον· α) ἐὰν ἡ παρὰ τοῦ δικαστοῦ ἀπαγγελθεῖσα κατα-
 »δίκη περιέχει ἐν ἀδίκημα, διότι ὁ εφαρμοσθεὶς νόμος
 »εἶναι πλημμελής, ἢ ὡς λίαν αὐστηρὸς, ἢ καθόσον ἐνεκα
 »τῶν προκειμένων περιστάσεων τῆς πράξεως, ὅπριπε νὰ
 »θεωρηθῇ μὴ ἀξιόποινος, ἢ νὰ ἐλαττωθῇ ἡ ποινὴ. Βε-
 »βαίως θὰ ἦτο καλῆτερον νὰ διορθωθῇ ὁ πλημμελής
 »νόμος, ἀλλὰ πρὸ πάντων διορθωτέον τὸ γινόμενον ἀδί-
 »κημα· β.) ἐὰν ὁ δικαστὴς ἐπλανήθη πρὸς βλάβην τοῦ
 »κατηγορουμένου (in facto ἢ in jure) εἴτε ὑπαιτιῶς
 »εἴτε ἀναγκάτως· μὴ ὑπάρχοντος εἰδικοῦ μέσου κατὰ τῆς
 »ἀποφάσεως, ἡ χάρις εἶναι ἡ ἀνωτέρα δικαστικὴ ἀπό-
 »φασις. Δὲν ἀναφέρω ὡς τρίτην περίπτωσιν ὅταν ἡ χά-
 »ρις τῆς ποινῆς εἶναι τὸ μόνον μέσον τοῦ νὰ προφυλάξῃ
 »τὴν πολιτείαν ἀπὸ χειροτέρου κακοῦ. Ἐν τοιαύτῃ πε-
 »ριπτώσει ἡ χάρις εἶναι συγγνωστὴ λόγῳ τοῦ δικαίου
 »τῆς ἀνάγκης, ἀλλὰ δὲν δικαιολογεῖται. Ἡ προνομία
 »αὕτη λίαν ἐπαγωγικὴ εἶναι τὸ ὑψιστον χάρισμα τοῦ
 »ἡγεμόνος, δι' ἐνὸς λόγου ν' ἀποδίδῃ τὴν ζωὴν εἰς ἐκεί-
 »νον ὅστις τὴν εἶχεν ἀπωλέσει. Ἀλλ' ἐνεκα τούτου. ἱ-
 »δῶς ἐν τῇ μοναρχίᾳ, ἀπαιτοῦνται ἰδιαίτερα προφυλά-
 »ξεις κατὰ τῆς καταχρήσεως,» κτλ. Τίνες ὅμως δύναν-

ταί νὰ εὐρεθῶσιν ὅταν ἡ ἐξουσία τῆς χάριτος ἀπόκειται ἄνευ διατυπώσεων καὶ ἄνευ εὐθύνης εἰς ἓν ἄτομον, εἴτε Βασιλέα, εἴτε ὑπουργόν, μὴ ὄντα ὑπόχρεον νὰ αἰτιολογήσῃ τὸ περὶ χάριτος Διάταγμα; Ἐννοεῖται ὅτι ὅσον πλείονας λόγους ἐπικαλῆται σύστημά τι, ὡς βάσιν τῆς Βασ. προνομίας, τοσοῦτον πολλαπλασιάζονται αἱ προφάσεις τῆς καταχρήσεως, πολὺ δὲ τῆς θεωρίας ἀπέχει ἡ πράξις ὡς πρὸς τὴν τήρησιν τῶν ὑπὸ ταύτης διαγραφομένων ὁρίων τῆς ἀσκήσεως τῆς χάριτος. Παρ' ἡμῖν ὁμολογητέον ὅτι δύο εἶναι συνήθως οἱ λόγοι αὐτῆς· α') προσωπικὰ συμφέροντα ἀντίθετα πρὸς τὸ συμφέρον τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ νόμου· β') ἔλλειψις φυλακῶν, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἀναγκάζεται ἡ Κυβέρνησις περιοδικῶς καὶ κατ' ἔτος νὰ ἀραιώνει τὸν ἐν αὐταῖς πληθυσμὸν καταδικῶν. Οὕτως ὁ σκοπὸς τῆς ἀσκήσεως τῆς Βασ. προνομίας καταντᾷ εἰς τὸ ν' ἀποφυτῶσιν ἐκ τῶν φυλακῶν, συνήθως κατὰ τὰς βασιλικὰς ἐρτάς, οἱ τελειοδίδακτοι τῆς κακουργίας, ἵνα εἰσάγωνται οἱ δότες τὰ πρῶτα δοκίμια τῆς περὶ τὸ κακουργεῖν ἐπιτυχίας. Ἐκ τῶν προεκτεθέντων πορίζομαι τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς Βασ. χάριτος ἐφαρμόζεται ὁ κανὼν ὅτι τὰ προνόμια πρέπει νὰ ἐρμηνεύωνται ὅσον ἔνεστι αὐστηρῶς καὶ περιορισμένως (Goeschen, Vorlesungen I § 124 III σελ. 354) Ὁ Candolle ὑπὲρ τοῦ δικαίου τῆς χάριτος μαχόμενος κατὰ τοῦ Dempierre ὑποστηρίζει ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀφίηται ἡ ἀσκήσις αὐτοῦ εἰς τὸν ἡγεμόνα, ἀλλὰ ν' ἀνατίθεται εἰς τὴν κρίσιν τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς. Οἱ Ἀμερικανοὶ προτιμῶσι μικτὸν συνέδριον ἐκ μελῶν τῆς δικαστικῆς, τῆς δημοτικῆς καὶ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας. Τινὲς τῶν γερμανῶν ποινικολόγων καὶ πολιτεσιολόγων θεωροῦσι τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος ἀποκλειστικὸν προνόμιον τοῦ Βασιλέως Berner Ἐκδ. Β. σελ. 259) Mohl Würtemb St. Recht I σελ. 209. Ὁ συντάκτης τῆς βιβλιοκρισίης τοῦ Archiv v. Cr. R. T. XIII σ. 151. Ὁ Guizot δι' εὐγλώττου ἀναλύσεως ἀποδεικνύει

ὅτι, ἔργον ὑψίστης πολιτικῆς συνέσεως, ἰδίως ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ἐγκλημάτων, εἶναι συνταγματικὸν δικαίωμα ἐνασκούμενον ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως ὑπὸ τὴν εὐθύνην τῶν ὑπουργῶν. (De la peine de mort. ch. X).

Ἄλλ' οὐδεμίαν τῶν προεκτεθεισῶν θεωριῶν περὶ τῆς δικαιολογικῆς βάσεως τῆς βασ. προνομίας ὀφείλομεν νὰ λάβωμεν ὡς ὁδηγὸν κατὰ τὴν προκειμένην μελέτην, διότι βέβαιον εἶναι ὅτι οὐδὲ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἠκολούθησε τινὰ ἐξ αὐτῶν, οὐδὲ τὴν τοῦ Φαυερβάχου, ἥτις ἐφηρμόσθη ἐν τῇ Ποιν. νομοθεσίᾳ τῶν 1813, καὶ ἐν τοῖς νομοσχεδίοις τῶν 1827 καὶ 1831 τοῦ Ποινικοῦ νόμου τῆς Βαυαρίας. Δὲν δόναται νὰ ἐπικαλεσθῶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ κύριον θέμα τῆς ἐρεύνης ἡμῶν, τὴν θεωρίαν τοῦ Dompierre, τοῦ Servin, τοῦ Pastoret, ὡς οὐδὲ οἱ ἀντιδοκῶντες δύνανται νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν μαρτυρίαν τοῦ Heffter (Lehrbuch § 183) ἢ τοῦ Marezoll (Cr. R. § 55 σελ. 170) διδάσκοντων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διατάξεων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου ὅτι ὁ Μονάρχης ἔχει τὴν ἐξουσίαν μετὰ τοῦ ἀμνηστεύειν τὴν πράξιν καὶ τοῦ χαρίζειν μετὰ τῆς ποινῆς τὰς συνεπείας αὐτῆς ὡς οὐδὲ τὴν τοῦ Ζαχαρίου πρεσβεύοντος ὅτι ἐπειδὴ ἡ χάρις εἶναι ἔργον δικαιοσύνης «καὶ πράγματι δικαστικὴ ἀπόφασις, καὶ ἐπομένως κρίνεται κατὰ τὰς περὶ δικαστικῶν ἀποφάσεων ἀρχάς, » ἔπεται ὅτι δὲν καταργεῖ μὲν ἡ χάρις τὰς ἀστυκὰς συνεπείας τοῦ ἐγκλήματος, ἀλλὰ καταργεῖ τὴν ποινὴν μεθ' ὧν τῶν συνεπειῶν αὐτῆς. Ἐπεται ὅτι ἡ εἰς τὸν » πρωτοϋργὸν τοῦ ἐγκλήματος ἀποδιδόμενη χάρις ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τοὺς συνεργοὺς, ἐφ' ὅσον κατὰ τὸν » νόμον οὗτοι δὲν δύνανται νὰ καταδιωχθῶσιν ἄνευ ἐκείνου. Ἐπεται ὅτι δὲν ἀπόκειται εἰς τὴν θέλησιν τοῦ » εἰς ὃν χαρίζεται ἡ ποινὴ νὰ δεχθῇ ἢ ἀρνηθῇ τὴν χάριν. Ἐχει τάχα τὸ δικαίωμα νὰ καταναγκάσῃ τὴν » πολιτείαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἀδίκου ἀποφάσεως ; »

Προδήλως ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἡρανίσατο τὰς δια

τάξεις τῆς Ποινικῆς Δικονομίας ἀπὸ τοῦ νομοσχεδίου τῆς βαυαρικῆς τῶν 1831, καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τοῦ γαλλικοῦ κώδικος τῆς Ποιν. Δικονομίας μετὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τῶν 1832. Ἄρα εἰς τὴν μετὰ τὸ 1832 ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Βαυαρίᾳ ἐπικρατοῦσαν νομολογίαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος ὀφείλομεν ν' ἀναζητήσωμεν τὴν ἐρμηνείαν τῶν σχετικῶν διατάξεων τῆς ἡμετέρας δικονομίας.

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ δικαίου ἡ χάρις, καὶ ἡ διὰ Β. Δ. ἀποκατάστασις φαίνονται λείψανον τῆς ἀπολύτου ἐξουσίας τῶν Δῆμων, τῶν Αὐτοκρατόρων, ἢ τῶν Ἀρχόντων ἐν Εὐρώπῃ, τῶν ὁποίων ἡ θέλησις ἦτον ὁ νόμος τῆς πόλεως· καὶ αὕτη εἶναι πρὸ τοῦ 1789 ἡ ἀληθὴς δικαιολογικὴ βάσις τῆς βασιλικῆς προνομίας. Λογικῶς, ἐπειδὴ ἡ χάρις εἶναι ἀναστολὴ, ἢ κατάργησις τοῦ νόμου ἐν δεδομένῃ ὑποθέσει, τὸ δικαίωμα αὐτῆς εἶναι συνέπεια τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας. Ὁ θέμενος τὸν νόμον πᾶντα καὶ πᾶν ἀποστέλλει ἢ κατάργησιν αὐτόν· τὸ ἔχον τὸ δεσμεῖν εἶχε καὶ τὸ λύειν.

Ἐν Γαλλίᾳ πρὸ τοῦ 1830 ἡ προνομία τῆς χάριτος ὑπέστη διαφορὰς τύχας ἀναλόγους πρὸς τὰς μεταβολὰς τοῦ πολιτεύματος. Ἀπὸ τοῦ δ' αἰῶνος οἱ Βασιλεῖς ἤρξαντο συγκεντροῦντες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἀντεποιοῦντο καὶ οἱ Τοπάρχαι, καὶ ἀνώτεροι Ἐκκλησιαστικοὶ ἀξιωματικοί, τῆς ἀμνηστείας καὶ τῆς χάριτος, ὅτε μὲν ἀπαλλάσσουντες ἀπὸ τῆς καταδίωξεως τοὺς ὑπαιτίους ἀξιοποίνων πράξεων, ὅτε δὲ καταργοῦντες τὴν ἀρξαμένην ποινικὴν καταδίωξιν, καὶ ἄλλοτε χαρίζοντες τὴν ποινὴν, ἢ τὰς ἀτιμωτικὰς συνεπείας τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, διὰ τῶν lettres d'abolition, de remission, de pardon, de justice, de grace, de commutation de peine, de rappel des galères, du ban κλ. ("Ορα Pothier Proc. Crim. Sect. VII art. II (α). Πάντα ταῦτα κατήργησεν ἡ Συντακτικὴ συνέ-

(α) Οἱ νομοδιδάσκαλοι τῆς Γαλλίας τοῦ 17. καὶ 18. αἰῶνος
ΜΕΡΟΣ Δ'.

λευσις (Constituante) ἐν τῷ Ποιν. νόμῳ τῆς 25 Σεπτεμβρίου 1791 Τίτλ. 7 ἄρθ. 13, ἀκολουθοῦσα τὰς θεωρίας τῶν Βενθάμου, Servin, Pastoret κ. α. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Ναπολέοντος ὡς Πρώτου Ὑπάτου διὰ τοῦ ψηφίσματος τῆς 4 Αὐγούστου 1802 (Senatus Consulte 16 Thermidor an X) ἄρθ. 86 ἀπενεμήθη τῷ Πρώτῳ Ὑπάτῳ τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος «Le Premier Consul a droit de faire grace». Ἐνταυτῶν δὲ ἀπόλυτον δικτατορικὴν ἐξουσίαν ὁ Ναπολέων, ὅπως οἱ πρόφην βασιλεῖς τῆς Γαλλίας, ἐφῆρμοςεν ὡς συμπεριλαμβάνον καὶ τὸ τῆς ἀμνηστίας τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος, ὅπερ ἀνεγνωρίσθη ὑπὲρ τοῦ Αὐτοκράτορος διὰ τῶν ἄρθρ. 619—634 τοῦ Ποιν. νόμου τοῦ 1810. Οὕτω δι' αὐτοκρ. Διατάγματος τῆς 25 Μαρτίου 1810 ἐν μὲν τῷ ἄρθρ. 1 διατάσσεται ἡ ἀπόλυσις πάντων τῶν κρατουμένων ἐν ταῖς φυλακαῖς δύναται ἀποφάσεων Πλημμελειοδικῶν, ἡ ὑποκειμένη ἐν ποινικῇ καταδίωξιν, ἡ φυλάκισιν ἐνεκα χρέους, προστίμου, ἡ δασικῶν ἐξόδων, ἡ ἐνεκα δασικῶν πλημμελημάτων καὶ ἐν τῷ ἄρθρ. 8 ἀπενεμίετο ἀμνηστία εἰς πάντας τοὺς ὑπαξιωματικούς καὶ στρατιώτας τοῦ κατὰ γῆν στρατοῦ, ἡ τοῦ ναυτικοῦ, τοὺς καταδιωκομένους, ἡ ὑποκειμένους εἰς καταδίωξιν, ἡ καταδικασθέντας ἐπὶ αὐτομολία εἰς τὸν ἐχθρόν. Διὰ δὲ τοῦ διατάγματος τῆς 24 Ἀπριλίου 1810 ἄρθρ. 1 ἐ-

ἤρουντο τὰς δοξασίας αὐτῶν περὶ χάριτος ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ ῥωμ. δικαίου περὶ τῇ abolitio καὶ restitutio. Ἀλλ' ἐνῷ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἡ abolitio ἐσήμαινε τὴν παραίτησιν τοῦ κατηγοροῦ ἀπὸ τῆς καταδίωξεως, καὶ εἰς εἰδικωτέραν σημασίαν τὴν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἀπονεμομένην ἀμνηστείαν, ἡ δὲ χάρις τῆς καταγνωθείσης ποινῆς ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν νομοδιδασκάλων restitutio sententiam passi ex indulgentia principis, παρὰ τοῖς Γάλλοις abolition ἐλέγετο ἡ χορηγομένη ἀμνηστία, ἡ χάρις ἐπὶ πράξεω τιμωρουμένης διὰ κεφαλικῆς ποινῆς, remission ἐπὶ πράξεω συγγνωστῆς (excusable) καὶ pardon ἡ χορηγομένη χάρις ἡ ἀμνηστία διὰ πράξιν μὴ τιμωρουμένην διὰ θανάτου.

δόθη ἀμνηστεία εἰς τοὺς λαβόντας τὰ ὄπλα κατὰ τῆς Γαλλίας κτλ. Πολλὰ δὲ τοιαῦτα διατάγματα ἀπαντῶσιν ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Νόμων καὶ Διαταγμάτων τῆς Γαλλίας μέχρι τοῦ 1823.

Μετὰ τὴν παλινόρθωσιν διὰ τοῦ συνταγματικοῦ χάριτος τοῦ Ἰουνίου 1814 ἄρθρ. 67 ἀνεγνωρίσθη εἰς τὸν Βασιλέα τὸ δικαίωμα τοῦ ἀπονέμειν χάριν καὶ μεταβάλλειν τὰς ποινάς. (Le Roi a le droit de faire grace, et celui de commuer les peines). Ἡ φράσις φαίνεται διαφορομένη, καὶ κατὰ τινες ἀναφερομένη εἰς τὸ τῆς ἀμνηστείας δικαίωμα, ὅποιον εἶχεν ὁ Ναπολέων. Ἄλλ' ἤδη διὰ τοῦ ἄρθρ. 18 τιτλ. 7 Μ'. α. τοῦ Ποιν. Κώδικος τῶν 1791 ἡ Βασ. προνομία τῆς χάριτος εἶχεν ἀντικατασταθῇ διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως, χορηγουμένης δι' ἀποφάσεως τοῦ Συμβουλίου τοῦ δήμου ἐν ᾧ κατόκει ἐπὶ δύο συνέχῃ ἐτη ὁ καταδικασθεὶς καὶ ὑποστὰς τὴν ποινὴν, καὶ ἀνακληρούμενης ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ ἐγκληματικοῦ δικαστηρίου. Αἱ δὲ διατάξεις τοῦ Ποιν. Κώδικος ἀντεκατεστάθησαν πάλιν διὰ τῶν ἄρθρων 619—634 τοῦ Κώδικος τῆς Ποιν. Δικονομίας τῶν 1808, τροποποιουσῶν τὴν διαδικασίαν τῆς ἀποκαταστάσεως χορηγουμένης διὰ Βασιλικῆς διατάγματος κατόπιν γνωμοδοτήσεων τοῦ Εἰσαγγελέως, καὶ τοῦ Δικαστηρίου τῶν Ἐφετῶν. Ἐκτοτε ἡ ἐπιστήμη διέκρινε μεταξὺ ἀμνηστείας, χάριτος, καὶ ἀποκαταστάσεως, κατὰ δὲ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1822 ἐπαρουσιάσθη ὡς ἐξῆς τὸ ζήτημα—Στρατιωτικὸς τις καταδικασθεὶς εἰς ποινὴν ἐγκληματικὴν καὶ ἀτιμωτικὴν, συνεπεῖα δὲ ταύτης στερηθεὶς τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, καὶ ἐκπεσὼν τοῦ δικαιώματος τῆς συντάξεως, ἔτυχε Β. χάριτος· δυνάμει δὲ τοῦ διατάγματος ἤτησε τὴν ἀποκατάστασιν εἰς τὰ ἀπωλεσθέντα δικαιώματα τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας. Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Βασιλέως ἤτησε τὴν γνώμην τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ τοῦ ζητήματος. «Ἐὰν ἀξιωματικοὶ τεθέντες εἰς ἀπόταξιν

»ἐνεκα καταδίκης εἰς ποινὴν ἐγκληματικὴν ἢ ἀτιμωτι-
 »κὴν, ὑποστάντες τὴν ποινὴν, ἢ τυχόντες χάριτος, πρέ-
 »πη νὰ ἐπιτύχωσι καὶ τῆς νομίμου ἀποκαταστάσεως
 »ὅπως ἀνακτήσωσι τὸ πρὸς σύνταξιν δικαίωμα». «Τὰ
 »Τμήματα τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τῆς Νομοθεσίας, τῶν Οἰ-
 »κονομικῶν καὶ τῶν Στρατιωτικῶν συνελθόντα, καὶ λα-
 »βόντα ὑπ' ὄψει (διάφορα ἔγγραφα ἀναφορῶν, διαταγῶν
 »κλ.) 5) τὰς διατάξεις τοῦ συνταγματικοῦ χάρτου, τοῦ
 »ἀστυκοῦ Κώδικος, τοῦ ποινικοῦ, καὶ τοῦ τῆς ποινικῆς
 »δικονομίας, ὡς καὶ τὰς τοῦ ἄρθρ. 86 τῆς κυβερνητικῆς
 »πράξεως τῆς 16 Thermidor an X (4 Αὐγ. 1802,
 »παρατεθείσης ἀνωτέρω) κτλ. διεσκέψατο ἐπὶ τῶν ἐξῆς
 »ζητημάτων (1ον 2ον 3ον) 1ον Τὰ διατάγματα περὶ χά-
 »ριτος ἀπονεμομένης μετὰ τῶν ἐκτελέσεων τῆς ἀποφά-
 »σεως (διότι κατὰ τὸν Γαλλικὸν νόμον μετ' αὐτὴν ἐπέρ-
 »χονται αἱ συνέπειαι τῆς πτελέσεως τῶν ἀστυκῶν καὶ
 »πολιτικῶν δικαιωμάτων) καὶ πᾶσι περιέχοντα διατάξιν
 »περὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ καταδικασθέντος, ἀπαλλάτ-
 »τουςιν ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως τῶν διατάξεων τῆς ποινι-
 »κῆς δικονομίας περὶ ἀποκαταστάσεως; 5ον Τὰ δια-
 »τάγματα περὶ χάριτος δύνανται διὰ ῥητοῦ ὁρισμοῦ ν'
 »ἀπαλλάξωσιν ἀπὸ τῶν ὑπὸ τῆς ποινικῆς δικονομίας
 »διαγραφομένων διατυπώσεων; . . . Ἐπὶ τοῦ 4ου ζη-
 »τήματος σκεφθέντα ὅτι τὸ ἄρθρ. 68 τοῦ Συντάγματος
 »ἐτήρησεν ἐν ἰσχύει τοὺς μὴ ἐναντίους νόμους· ὅτι ἡ
 »ἀνάγκη τῆς ἀποκαταστάσεως, ἢ ἐπιβαλλομένη εἰς τὸν
 »καταδικασθέντα ἐκ τῆς ποιν. δικονομίας ὅπως ἀπαλ-
 »λαγῇ ἀπὸ τῶν νομίμων ἀνικανοτήτων, εἰς ἃς ὑπέπεσε
 »διὰ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως, κατ' οὐδὲν ἀντί-
 »κειται εἰς τὸ ἄρθρον 67 τοῦ Συντάγματος, ὑπερ ἔχο-
 »ρήγησε τῷ Βασιλεῖ τὸ δικαίωμα τοῦ δίδειν χάριν καὶ
 »μεταβάλλειν τὴν ποινὴν—ὅτι πράγματι ἡ χάρις καὶ ἡ
 »ἀποκατάστασις διαφέρουσιν οὐσιωδῶς κατὰ τὴν ἀρχὴν
 »καὶ τὰ ἀποτελέσματα. Ὅτι ἡ χάρις προέρχεται ἐκ
 »τῆς ἐπιεικίας τοῦ Βασιλέως, ἡ ἀποκατάστασις ἐκ τῆς

»δικαιοσύνης αὐτοῦ. — "Ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς χάριτος
 »δὲν εἶναι ἡ κατάργησις τῆς ἀποφάσεως, ἀλλὰ μόνον ἡ
 »ἀποπλήρωσις τῆς ποινῆς (de faire cesser la peine).
 » — "Ὅτι κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῆς ποινικῆς δικονομίας
 »τὸ δικαίωμα τῆς ἀποκαταστάσεως ἄρχεται μόνον ἀφοῦ
 »ὁ καταδικασθεὶς ὑποστῇ τὴν ποινὴν. — "Ὅτι τὸ ἀποτέ-
 »λεσμα τῆς ἀποκαταστάσεως εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ
 »καταδικασθέντος ἀπὸ τῶν ἀνικανοτήτων, εἴτε πολιτι-
 »κῶν, εἴτε ἀστυκῶν εἰς 2, ὑπέπεσε. — "Ὅτι αἱ ἀνικανό-
 »τητες αὗται εἶναι ἐγγυήσεις διδόμεναι παρὰ τοῦ νόμου
 »εἴτε εἰς τὴν κοινωνίαν, εἴτε εἰς τρίτους, καὶ ὅτι ἡ εἰς
 »τὸν καταδικασθέντα ἀπονεμομένη χάρις δὲν δύναται
 »νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τῶν ἀνικανοτήτων, ὡς οὐδὲ ἀπὸ
 »τῶν διατάξεων τῆς ἀποφάσεως τῶν ὑπὲρ τρίτων ἐκδο-
 »θεισῶν. Ἐπὶ τοῦ 5ου ζήτηματος. — Σκεφθέντα ὅτι ἡ
 »Βασ, προνομία δὲν ἐκτείνεται μέχρι τοῦ ν' ἀπαλλάξῃ
 »τοὺς πολίτας ἀπὸ τῶν ὑποχρεώσεων τῶν ἐπιβαλλομένων
 »αὐτοῖς διὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Συντάγματος τηρουμένον νό-
 »μον, καὶ ἀπὸ τῶν ὑποίων μόνῃ ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία
 »δύναται νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ. Ἀποφαίνεται 4ον ὅτι ἡ
 »μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως ἀπονεμηθεῖσα χά-
 »ρις δὲν ἀπαλλάσσει ἀπὸ τῆς αἰτήσεως ἀποκαταστάσεως
 »κατὰ τὰς διατάξεις τῆς ποινικῆς δικονομίας. 5ον "Ὅτι
 »τὸ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως ἐκδοθὲν διά-
 »ταγμα χάριτος δὲν δύναται νὰ περιέχῃ ὁρισμὸν τινα
 »ἀπαλλάσσοντα ἀπὸ τῶν ὑπὸ τῆς Ποιν. δικονομίας δια-
 »γραφομένων τύπων πρὸς ἀποκατάστασιν. Ἐγκριθέν ἐν
 »τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Κεραμεικοῦ τῇ 8 Ἰανουαρίου 1823». Τοιαύτη ἦτον ἡ ἐπίσημος ἐρμηνεία τοῦ ἄρθρ. 619 τῆς
 ποιν. δικονομίας τῶν 1808, ὅπερ ἐτροπολογήθη διὰ τοῦ
 νόμου τῆς 23 Ἀπριλίου 1832. Κατὰ τὸν προηγούμε-
 νον « πᾶς καταδικασθεὶς εἰς ποινὴν ἐγκληματικὴν, ἢ
 ἀτιμωτικὴν ὑποστὰς τὴν ποινὴν τοῦ δύναται ν' ἀπο-
 κατασταθῇ». Κατὰ τὸν νόμον τοῦ 1832. «πᾶς κατα-
 δικασθεὶς εἰς ποινὴν ἐγκληματικὴν, ἢ ἀτιμωτικὴν, ὑπο-

στάς τὴν ποινὴν, ἢ τυχὼν χάριτος, ἢ μεταβολῆς τῆς ποινῆς, δύναται ν' ἀποκατασταθῇ». Ὁ λόγος τῆς τροπολογίας εἶναι εὐνόητος. Ὁ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον, εἰς ὃν ἐχαρίσθη ἡ ποινὴ πρὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως, δὲν ἐστερεῖτο τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, διότι κατὰ τὸν γαλλ. νόμον αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς ἔρχίζον μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως (Code Civil art 26). ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν περιπτώσει ὁ καταδικασθεὶς εἰς θάνατον ἐξασκῶν, συνεπείᾳ τῆς χάριτος τῆς ποινῆς, τὰ πολιτικὰ καὶ ἀστυκὰ δικαιώματα, ἦτον εἰς θέσιν κρείττονα τοῦ καταδικασθέντος εἰς εἰρκτὴν ἢ φυλάκισιν, ἔχοντος ἀνάγκην ἀποκαταστάσεως πρὸς ἀνάκτησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. Εἰς τοῦτο οἱ νομοδιδάσκαλοι εὗρον τὴν θεωρίαν τοῦ νὰ μεταβάλληται ἡ θανατικὴ ποινὴ εἰς πρόσκαιρον, διὰ τοῦ περὶ χάριτος τῆς ποινῆς διατάγματος. Ἄλλ' ἔτι εἶπευ ὁ καταδικασθεὶς εἰς ποινὴν ἰσόβιου καὶ τυχὼν χάριτος δὲν ὑπῆγετο εἰς τὸ ἀρθ. 619 κατὰ τὸ νόημα τοῦ παλαιοῦ νόμου, καὶ δὲν ἠδύνατο ἀναμφιλέκτως νὰ αἰτήσῃ ἀποκατάστασιν, διότι δὲν ὑπέστη τὴν ποινὴν. Ἀνάγκη λοιπὸν τῆς μεταβολῆς τῆς ἰσοβίου ποινῆς εἰς πρόσκαιρον διὰ τοῦ περὶ χάριτος διατάγματος, ὅπως μὴ στερηθῇ ὁ καταδικασθεὶς τοῦ δικαιώματος τῆς ἀποκαταστάσεως. Ἄλλ' ἐκ πάντων τούτων προκύπτει ὅτι κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ νέου νόμου τῶν 1832 δὲν ἠδύνατο διὰ Βασ. χάριτος νὰ ἀποκατασταθῇ εἰς τὰ ἀστυκὰ καὶ πολιτικὰ δικαιώματα ὁ στερηθεὶς αὐτῶν συνεπείᾳ τῆς ποινῆς. Εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο καταντᾷ καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἐρμηνεία τοῦ γαλλικοῦ δικαίου.

Ὁ Toullier I, 291 καὶ ὁ Durauton I, 240 ἄνευ αἰτιολογίας τινος, καὶ μὴ διακρίνοντες μεταξὺ χάριτος καὶ ἀποκαταστάσεως, γράφουσιν ὅτι διὰ τῆς ἀπονομῆς χάριτος πρὸ τῆς ἐκτελέσεως δὲν ἐπέρχεται ὁ πολιτικὸς θάνατος· ἀπονομομένης δὲ χάριτος μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν ὁ καταδικασθεὶς μόνον ἐν τῷ μέλλοντι ἀποκτᾷ τὰ πολιτικὰ δικαιώματα.

Ὁ Μερλίνος πρεσβεύει μὲν ὅτι διὰ τοῦ περὶ χάριτος Β. Διατάγματος δύνανται ν' ἀφεθῶσιν μετὰ τῆς ποινῆς αἱ συνέπειαι αὐτῆς· ἀλλὰ διότι λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὴν πρὸ τοῦ 1832 στάσιν τῆς νομοθεσίας, καὶ δοξάζει ὅτι διὰ τῆς Κυβερνητικῆς πράξεως τῆς 4 Αὐγούστου 1802 ἀπεδίδετο εἰς τὸν Πρῶτον Ὑπατον τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος ἀπεριόριστον, ὅποιον εἶχον πρὸ τοῦ 1789 οἱ Βασιλεῖς τῆς Γαλλίας, καὶ ὅτι διὰ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1814 ἀνεγνωρίσθη τὸ τῆς χάριτος δικαίωμα τοῦ Βασιλέως ὅπως ἐνησκειτο ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος. Κατὰ τοῦτο διαφωνεῖ πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας δοθεῖσαν λύσιν ἐπὶ τοῦ 5ου ζητήματος διὰ τῆς γνωμοδοτήσεως τῆς 21 Δεκ. 1822· ἀλλ' ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν διὰ τοῦ Β. Διατάγματος χαρίζεται ἀπλῶς ἡ ποινὴ, συμφωνεῖ πλεονεχέστατα μετὰ τῆς γνώμης τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τοῦ δ' ζητήματος· προσεπικαλεῖται δὲ ὑπὲρ τῆς γνώμης αὐτοῦ συμφωνὸν ἀπόφασιν τοῦ Ἀκυωτικῆς τῆς 6 Ἰουλίου 1827.

Ὁ Legraverend, τὸν ὅποιον ἀναφέρουσιν ὡς ἀντιδοξοῦντα, μετὰ προσοχῆς ἀναγνωσκόμενος φαίνεται παρὰδεχόμενος τὴν γνώμην τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Ἐν σελ. 748 τόμ. II Ἐκδ. Duvergier Παρ. 1830 σημειοῖ μόνον τὴν κατάργησιν τῶν πρότερον ἀπονεμομένων lettres d'abolition, de rappel du ban ou des galères καὶ τὴν ἰσχὺν μόνον τῶν lettres de grace et de commutation de peine. Οὐδὲν πλεόντερον. Ἐν σελ. 756 ἐξετάζει τὰ ἀποτελέσματα τῆς χάριτος μεταβαλλομένης τῇ ποινῆς τοῦ θανάτου εἰς ἰσόβεια δεσμὰ ὡς πρὸς τὴν ἀτίμωσιν, (fletrissure=στιγματισμὸν) ἥτοι τὴν ἐκθεσιν τοῦ καταδίκου εἰς θέαν τοῦ κοινοῦ ἐν δημοσίᾳ πλατείᾳ, φέροντος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ὀνόματος, ἐπαγγέλματος, κατοικίας, τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς καὶ τῆς αἰτίας τῆς καταδίκης. Συμφωνεῖ δὲ μετὰ τῶν ἄλλων νομοδιδασκάλων ὅτι ἡ μεταβολὴ τῆς ποινῆς δὲν συνεπιφέρει τὴν ἐκθεσιν. Ἐν

δὲ τῇ σελίδι 771—772 ὁ διάσημος ποινικολόγος ἐξετάζει καὶ λύει καταφατικῶς μόνον τὸ ζήτημα, ἂν ὁ Βασιλεὺς δύναται διὰ Διατάγματος περὶ χάριτος νὰ συντέμῃ τὰς προθεσμίας, τὰς ὑπὸ τῆς Ποιν. Δικονομίας ὀριζομένας διὰ τὴν ἀποκατάστασιν, ἢ ν' ἀπαλλάξῃ μέρους τῶν διατυπώσεων τῆς διαδικασίας. Ὑποσημειοῖ δὲ «Τοιαύτη εἶναι ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἡ γνώμη μου. . . .»

»Ἀλλ' ὅμως ἡ γνώμη τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ἐγκριθεῖσα ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τὴν 8 Ἰανουαρίου 1823 φέρει, ὅτι ἡ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως ἀπονεμομένη χάρις δὲν ἀπαλλάσσει τὸν τυχόντα αὐτῆς ἀπὸ τῆς αἰτήσεως ἀποκαταστάσεως συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τῆς Ποιν. Δικονομίας· (τοῦτο ἔδειξα ἐν τῷ κεφ. περὶ τοῦ δικαίου τοῦ τῆς ἀποκαταστάσεως) καὶ ὅτι τὰ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως ἀπονεμόμενα Διατάγματα χάριτος δὲν δύναται νὰ περιέχωσιν ὁρισμὸν τινὰ ἀπαλλάσσοντα ἀπὸ τῶν διατυπώσεων τῶν διατασσόμενων διὰ τὴν ἀποκατάστασιν.

»Δέχομαι (j'admets bien) τὴν ἀρχὴν ταύτην ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν τοῦ περὶ χάριτος Διατάγματος, ἀλλὰ δὲν παραδέχομαι αὐτὴν ἐπεκτεταμένην μέχρι τοῦ ν' ἀρνηθῶ τῷ Βασιλεῖ τὸ δικαίωμα ὅπερ ἐνέσκει τοῦ ν' ἀπονέμῃ ἀκολούθως (μετὰ τὴν χάριν) Διάταγμα ἀποκαταστάσεως πρὸ τῆς λήξεως τῶν προθεσμιῶν». Ὁ δὲ Duvergier ἐν σελ. 765 ὑποσημειοῖ «Μία γνωμᾶτευσις τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἀναδεικνύει μετὰ πολλῆς σαφηνείας τοὺς διακριτικοὺς χαρακτήρας τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως. Ἐξ αὐτῆς ἐάγεται ὅτι ἡ χάρις μόνον ἀποτελεσμα εἶχει τὴν ἀποπλήρωσιν τῆς ποινῆς, ἐνῶ ἡ ἀποκατάστασις εἶχει ὡς ἀποτέλεσμα ν' ἀπαλλάσῃ τὸν καταδικασθέντα ἀπὸ πασῶν τῶν ἀνικανοτήτων, εἴτε πολιτικῶν, εἴτε ἀστυκῶν, εἰς ἃς ὑπέπεσε, καὶ ὅτι ἡ Βασ. προνομία δὲν ἐκτείνεται μέχρι τοῦ νὰ προσδίδῃ εἰς τὴν χάριν τ' ἀποτελέσματα τῆς ἀποκαταστάσεως».

Τὴν αὐτὴν γνώμην ἐξέθηκεν ὁ Carnot. Instr. Crim. 3 σελ. 591, ὁ Favard ἐν λέξει Rehabilitation. Καὶ μετὰ τὸ 1833 — 34 τὴν αὐτὴν γνώμην ἐξηκολούθησε παραδεχομένη ἡ γαλλικὴ νομολογία μέχρι τοῦδε. Ὁ Rauter Dr. Crim. Τόμ. II σελ. 570 Ἐκδ. Παρ. γράφει «Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀπονεμομένης χάριτος δὲν εἶναι ἡ ἐξάλειψις τοῦ ἐγκλήματος, οὐδ' αὐτῆς τῆς καταδίκης· ἀφορᾷ δὲ μόνον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως. . . Αἱ ἔνδικοι ἠθικαὶ συνέπειαι τῆς καταδίκης, οἷαι αἱ ἀνικανότητες ἀστυκαὶ καὶ πολιτικαί, ἡ ἀτιμία, ὁ πολιτικὸς θάνατος, ἡ ἀπώλεια τῶν στρατιωτικῶν συντάξεων, ἐὰν ἤδη ἔπληξαν τὸν καταδικασθέντα καὶ λαβόντα χάριν, ὑφίστανται καὶ μετὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς χάριτος (ἄρθρ. 619). Ἄλλ' ὁ καταδικὸς ὁ λαβὼν χάριν πρὸ τῆς ἐκτελέσεως δὲν ὑποπίπτει εἰς ἀτίμωσιν. Καὶ ἐν ὑποσημειώσει (2) «Ἡ ἀποκατάστασις εἶναι τὸ μόνον μέσον τὸ ἐπιφέρει τὴν ἐξάλειψιν τῶν ἀνικανότητων. Ταύτην εἶναι ἡ γραμμάτευσις τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας τῆς 8 Ἰανουαρίου 1823 ἥτοι πρέπει πάντοτε ν' ἀναφέρεται ὡς ἀποτελούσα αὐθεντίαν. . . Ὁ Legraverend ἀπατάται ὡς πρὸς τὴν ἄρσιν τῆς ἀτιμίας. κτλ.»

Ἰδοὺ δὲ ἡ γνώμη τοῦ Chaveau Ad. (Cod. Pena I Ἐκδ. 1837 σελ. 200). «Αἱ ποιναὶ τὰς ὁποίας ἀποκαλοῦμεν παρεπομένους (accessoires) εἶναι ἀνικανότητες προερχόμεναι ἐκ τινῶν τιμωριῶν (chatiments), μᾶλλον ἢ ποινὰ εἰς τὴν κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως. . . Αἱ νομικαὶ ἀνικανότητες αἱ ἀποτελοῦσαι τὸν πολιτικὸν θάνατον ἐπέρχονται ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς. . . αἱ ἀνικανότητες ἔκτοτε παρέχουσι δικαιώματα εἴτε ὑπὲρ τῆς κοινωνίας εἴτε ὑπὲρ τρίτων. . . Ὅταν αἱ ἀνικανότητες ἐπέλθωσιν, ἡ χάρις δὲν δύναται ν' ἀπαλλάξῃ τὸν καταδικασθέντα, καὶ ἡ ἀποκατάστασις καταργεῖ αὐτάς μόνον ἐν τῷ μέλλοντι». Τὰ αὐτὰ πρεσβεύουσιν ὁ Faustin (ἐν instr. Crim. ἔκδ.

ἡ δὲ ἐκείνη
ἀποφ. δὲν
ἔστιν
ἡ ἀποκατάστασις

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Παρ. 1860 Τόμ. 9 σελ. 575) ἐπικαλούμενος καὶ ἀναγράφων τὴν γνωμάτευσιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας τῶν 1822. Ὁ Foucart Dr. Adm: T I ἀρ. 108 ἐπ. Ὁ Demolombe Cours Τόμ. I σελ. 279, ὁ Dalloz ἐν λ. droit civil ἀρ. 747 καὶ Grace §. 7.

Ὡς ἐκ περισσοῦ παρέθηκεν τὰς γνώμας τῶν νεωτέρων συγγραφέων. Βεβαίως ὁ συντάκτης τῆς ἡμετέρας Ποιν. Δικονομίας εἶχεν ὑπ' ὄψει τὴν ἐν Γαλλίᾳ ἐπικρατοῦσαν νομολογίαν κατὰ τὸ 1833—34, καὶ κατ' αὐτὴν ὁ Βασιλεὺς δὲν εἶχε τὴν ἐξουσίαν νὰ καταργήσῃ διὰ χάριτος τὰς συνεπείας τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς ὡς πρὸς τὴν στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. Τοῦτο μόνον διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως ἡδύνατο νὰ γίνῃ. Ἰδόμεν νῦν τίνας αἱ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐν Βαυαρίᾳ ἐπικρατοῦσαι νομικαὶ διατάξεις, καὶ γινώσκοντες τὴν ἀπορροήν.

Γνωστὸν ὅτι καὶ ἐν Γερμανίᾳ μέχρι τέλους τοῦ ΙΗ'. αἰῶνος ἐπικράτουν αἱ αὐταὶ περὶ τῆς ἀπεριορίστου καὶ ἀπολύτου ποινῆς τοῦ Μονάρχου ἵνα χάρις καὶ ἀμνηστεύῃ πᾶσαν ποινὴν καὶ πράξιν ἀειποινίον, ἀρχαί τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ τοῦ γαλλικοῦ δικαίου. Ἐν Βαυαρίᾳ διὰ τοῦ συντάγματος τῆς 20 Μαΐου 1818, τίτλ. 8 § 4 ὠρίσθη ὅτι «ὁ Βασιλεὺς δύναται ἐπὶ ποινικῶν ὑποθέσεων νὰ ἀπονεύμῃ χάριν, νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ποινὴν ἢ νὰ ἀφίησιν αὐτήν, ἀλλ' ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει νὰ ἐμποδίσῃ οἷανδήποτε ἐκκρεμῇ δίκην, ἢ ἀρξαμένην ἀνάκρισιν». Ἀπὸ δεκαετίας πρότερον εἶχεν ἡ Βαυαρία ὡς κύριον ὁδηγὸν περὶ τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πράξιν τοῦ Ποινικοῦ δικαίου τὸν Φάβερβάχον, διδάσκοντα ἀπὸ τῆς ἑδρας ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ δικαίωματος τῆς χάριτος πρέπει νὰ ἔχῃ σκοπὸν καὶ λόγον μόνον τὴν δικαιοσύνην· πρέπει ἐπομένως νὰ χρησιμεύῃ μόνον α) εἰς ἐξομάλυνσιν ἀντιφάσεως τοῦ τυπικοῦ δικαίου πρὸς τὸ οὐσιαστικόν β') εἰς διατήρησιν τῶν νόμιμων καθεστώτων κατέναντι ἐπικειμένου κινδύνου καὶ γ') εἰς διατήρησιν τῆς ἐκφοβιστικῆς ἰσχύος τῶν νόμων ὅσῳκις ἡ αὐστηρὰ τοῦ δικαίου ἐφαρμογὴ ἤθελε καταν-

τήσει ὡμότης» (Θεωρ. τοῦ Π. Δ. § 63). Εἰς τὸν ἐπιφανῆ Καθηγητὴν ἀνετέθη ἡ σύνταξις τοῦ νομοσχεδίου τῶν 1810 ὅπερ ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις τῆς Ποινικῆς νομοθεσίας τῶν 1813. Ἐν τούτῳ δὲ ἄρθρ. 12 καὶ 13 ἐπετρέπετο εἰς τὸν καταδικασθέντα εἰς ποινὴν περιορίζουσιν τὴν σωματικὴν ἐλευθερίαν ἐπ' ἄριστον, ἢ ἐπὶ πλέον τῶν ὀκτῶ ἐτῶν, νὰ ζητήσῃ χάριν μόνον μετὰ παρέλευσιν δεκαεξέτῳ, ἢ μετὰ τὴν πλήρωσιν τῶν τριῶν τετάρτων τῆς ποινῆς, ἐὰν παρῆγεν ἀναμφιβόλως ἀποδείξεις διορθώσεως. Ἐπὶ δὲ τῶν ἄρθρων τούτων ἐψηφίσθη ἐν τοῖς ἐπισήμοις σχολείοις» ἐξ ἄλλου ἕνεκα τῆς βελτιώσεως τοῦ ἐγκληματίου ἐν πάσῃ περιπτώσει παρέχεται αὐτῷ μόνον ἡ ἐλπίς χάριτος· οὐδὲν δ' ἔχει δικαίωμα πλήρες ἐπ' αὐτῆς· μάλιστα ἡ ἀποκαταμνηθεῖσα χάρις ὡς πρὸς τὴν διάρκειαν τῆς ποινῆς δὲν αἶρει τὰς συνέπειας, αἵτινες ἅπαξ προσήλθαν ἀπὸ τῆς καταγνώσεως τῆς πεινῆς τῶν δεσμῶν ἢ τῆς εἰρκτικῆς. Ἀνάλογοι διατάξεις περὶ ἐλάττωσεως τῆς ποινῆς, ἐν περιπτώσει διορθώσεως τοῦ καταδικασθέντος μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν τριῶν τετάρτων, ἀπαντῶσιν ἐν τῷ νομοσχεδίῳ τοῦ Gönner τοῦ 1822 (ἄρθρ. 25), ἐν ᾧ ἡ στέρησις τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων ὁρίζεται ὡς ἄμεσος νόμιμος συνέπεια τῆς καταδίκης (ἄρθρ. 31). Αἱ αὗται διατάξεις ἐτηρήθησαν ἐν τοῖς νομοσχεδίοις τῶν 1827 (ἄρθρ. 18) καὶ 1831 (ἄρθρ. 19). Κατ' αὐτάς ἡ Βασιλικὴ χάρις ἦτο τὸ τακτικὸν μέσον τῆς ἐλάττωσεως τῆς ποινῆς κατὰ τὸ ἐν τέταρτον ὑπὲρ τοῦ παρασχόντος βεβαίως ἀποδείξεις διορθώσεως. Ἐν δὲ ταῖς αἰτιολογίαις τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1827 σημειοῦται ὅτι αἱ διατάξεις αὗται διετηρήθησαν διότι δεκατετραετὴς πείρα ἀπέδειξεν αὐτάς εὐεργετικὰς καὶ τὴν αὐτὴν αἰτιολογίαν φέρει καὶ ἡ ἔκθεσις ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1831. Ἐν τοῖς νομοσχεδίοις ἡ στέρησις τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων ὁρίζεται ὡς συνέπεια τῆς πεινῆς. Ὡς ἐκ τοῦ σκοποῦ δὲ τῆς προνομίας τῆς χάριτος πρὸς ἐλάττωσιν

τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς, μόνον ἕνεκα τῆς διορθώσεως τοῦ καταδίκου, δῆλον γίνεται ὅτι διὰ τῆς χάριτος τοῦ ὑπολοίπου τετάρτου τῆς ποινῆς δὲν καταργοῦντο αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς. Ὡστε ἀπὸ τοῦ 1813 ἦτο νομοθετικῶς παραδεδεγμένον ὅτι ἡ χάρις ἐνασκεῖται μὲν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, ἀλλὰ δὲν εἶναι προνόμιον ἀφιέμενον εἰς τὴν αὐθαίρετον κρίσιν αὐτοῦ, εἶναι δὲ κυρίως ἔργον δικαιοσύνης, περιοριζόμενον εἰς μόνην τὴν ἐλάττωσιν τῆς διαρκείας τῶν βαρυτέρων ποινῶν.

Ἐν τῷ νομοσχεδίῳ τῆς ποινικῆς δικονομίας τοῦ 1831 ἀρθ. 303 διευτυπώθησαν αἱ αὐταὶ διατάξεις τῆς γαλλικῆς νομοθεσίας, ἐπιτρέπουσαι τὴν ἀποκατάστασιν διὰ Διατάγματος τοῦ Βασιλέως μετὰ προηγουμένην γνωμάτευσιν τοῦ παρὰ τῷ ἀνωτάτῳ Δικαστηρίῳ Εἰσαγγελέως, καὶ διάσκεψιν ἐν τῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας, ἐπὶ ἐγκληματικῆς μὲν ποινῆς διὰ πράξιν πραχθεῖσαν ὑπὸ ἀγγλικοῦ μετὰ παρέλευσιν ἀπὸ τῆς ἐπίτισεως τῆς ποινῆς 10 ἐτῶν καὶ διαρκῆ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ διαμονὴν ἐπὶ πέντε ἐτη, καὶ ὑπὸ ἐγγλικοῦ μετὰ παρέλευσιν 20 ἐτῶν καὶ διαρκῆ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ διαμονὴν πέντε ἐτῶν, προσαγομένων πιστοποιητικῶν τῆς ἀνεπιλήπτου διαγωγῆς τοῦ καταδικασθέντος. Ἐπὶ δὲ ποινῶν ἐπανορθωτικῶν μετὰ παρέλευσιν διὰ μὲν τοὺς ἀγγλικούς πέντε καὶ διὰ τοὺς ἐγγλικούς δέκα ἐτῶν, προσαγομένης τῆς βεβαιώσεως ἀνεπιλήπτου διαγωγῆς. Εἰσαχθέντος δὲ τοῦ νομοσχεδίου ἐν τῇ Βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων ὁ εἰσηγητὴς Ἰγν Ρουδάρτος (ὁ ποτὲ Ἀρχικαγκελάριος ἐν Ἑλλάδι) ἐξέθετο «Τιτλ. IV κεφ. III περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως. Ἡ ἀποκατάστασις εἶναι κατὰ τοῦτο μόνον »εἶδος χάριτος καθόσον διὰ Βασιλικῆς χάριτος αἴρονται »καὶ συνέπειαι τῆς ποινικῆς ἀποφάσεως· καὶ δὴ, ἀφοῦ »ἐκπληροθῶσιν οἱ παρὰ τοῦ νόμου διαγραφόμενοι ὅροι, »δὲν χορηγεῖται αὐτεπαγγέλτως ἀλλὰ πρέπει νὰ αἰτηθῇ »παρὰ τῆς χάριτος τοῦ Μονάρχου. Συνεπῶς ᾗθελε φανῇ »ὅτι δὲν εἶναι ἀναγκαῖαι ἴδιαι διατάξεις περὶ τοῦ

»ἀντικειμένου τούτου. Ἄλλ' ἵνα ἡ νόμιμος αἴτησις ὑπὸ
 »τινας ὅρους συστήθῃ εἰς τὴν Βασ. χάριν, ἐπὶ τῷ τέλει
 »τοῦ ν' ἐρθῶσιν αἱ συνέπειαι ποινικῆς τινος ἀποφάσεως
 »μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ποινῆς, καὶ ὁ ἐκ νεανικῆς ἔ-
 »σως κουφότητος γενόμενος ἐγκληματίας δυνηθῇ βελ-
 »τιωθεῖς νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, εἴ-
 »ναι πολὺ φιλόνηρον καὶ ὠφέλιμον ὅπως μὴ παρα-
 »λειφθῇ ἐν τῇ ποινικῇ δικονομίᾳ. Δὲν εἶναι χριστιανικὸν
 »μηδὲ ἀνθρώπινον, μηδέποτε συνετὸν ν' ἀποκοπῇ εἰς ἀν-
 »θρώπινον τινα, ἕνεκα ἐνὸς ὀλισθήματος, ἢ ἐπ' ἀνόδῳ εἰς
 »τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν καὶ διὰ ταύτης εἰς τὸ καλόν.
 »"Οὐκ οὐκ ὡθεὶ τις ἄνευ ἐλπίδος σωτηρίας εἰς τὸν λάκ-
 »κον, καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἀδιορθῶτων κακούργων, καθιστᾷ
 »ἀνεπίδεκτον καλοῦ τέλους». Ὡς ἐν ἔτει 1831 ἐπι-
 »στήμως, δύναμαι εἰπεῖν, ἦσαν ἐν Βαυαρίᾳ παραδεδεγμέ-
 »νον ὅτι ἄνευ ἀποκαταστάσεως διὰ Βασ. Διατάγματος
 »ἐκδιδομένου κατὰ τὴν ὑπὸ τῆς ποιν. δικονομίας δια-
 »γραφομένην καταδικαστῆν, ὁ καταδικασθεὶς εἰς ποινὴν
 »ἀποστεροῦσαν αὐτὸν τῆς ἀσκήσεως τῶν πολιτικῶν καὶ
 »ἀστυκῶν δικαιωμάτων δι' οὐδεὶς ἄλλου μέσου, οὐδὲ
 »διὰ Βασ. χάριτος ἠδύνατο ν' ἀνακτήσῃ αὐτά. Τὴν ἀρ-
 »χὴν δὲ ταύτην ἐτήρησεν ἀπαρεγκλίτως ἡ Βασιλεία ἐν
 »Βαυαρίᾳ μέχρι τοῦ 1833 καὶ μετὰ ταῦτα. Ἐν τοῖς
 »Blaetter f. R. A. τοῦ Seuffert Τομ. 17 σελ. 16
 »ἀναγινώσκεται. «Καταδικασθεὶς τις ἐν ἔτει 1844 ἕνεκα
 »πλημμελήματος ὑπεξαίρεσεως εἰς ἐνὸς μηνὸς φυλάκισιν,
 »καὶ θέλων ἐν ἔτει 1848 νὰ καταταχθῇ ὡς στρατιώτης,
 »ἤτησε παρὰ τοῦ Βασιλέως νὰ τῷ ἀποδοθῇ ἡ ἱκανότης
 »τοῦ νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὸν στρατόν». Διὰ Διατάγμα-
 »τος τῆς 24 Δεκεμβρίου 1848 ἀπερίφθη ἡ αἴτησις
 »ἐπὶ τῷ λόγῳ.—Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ ποινῆς,
 »ἀλλὰ περὶ νομίμου συνέπειας καταδίκης. Τοιαύτη
 »νόμιμος συνέπεια δὲν δύναται νὰ καταργηθῇ διὰ Β.
 »χάριτος, ὅσον οὐδὲ αἱ πολιτικαὶ συνέπειαι ποινῆς
 »ὡς πρὸς τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα. Ἡ ἐπελθοῦσα κατω-

«ὅτι καὶ δὲν δύναται νὰ τεθῇ ἐκποδὼν μετ' αὐτῆς διὰ νόμον συνδέεται ἡ ἀπώλεια τῆς τιμῆς τοῦ φέρειν τὸ ὄπλον, καὶ εἰς τὸν νόμιμον τοῦτοιο ὁρισμὸν ἐνδιαφέρεται οὐ μόνον ὁ καταδικασθεὶς ἀλλὰ καὶ τρίτοι, μάλιστα ὁλόκληρος τάξις πολιτῶν (Stand). Ἀναγνωρίζων τὰς θεμελιώδεις ταύτας ἀρχὰς ἥδη ὁ Βασ. Λουδοβίκος (Διατ. 30 86ρίου 1834) ἀπεφάνετο ἀπαράδεκτον τὴν ἄφρσιν τῶν ἐν § 4 ὀριζομένων συνεπειῶν τῆς καταδίκης, καὶ ἐν γένει πάντοτε ὁμοίως ἀπεφάνετο ὅτι ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῶν συνεπειῶν τῆς στερήσεως τῶν πολιτικῶν καὶ ἀστυκῶν δικαιωμάτων ἔνεκα καταδικαστικῆς ἀποφάσεως δὲν δύναται νὰ λάβῃ χώραν διὰ Βασ. Διατάγματος». Λοιπὸν καὶ κατὰ τὴν βαυαρικὴν νομοθεσίαν καὶ νομολογίαν, ἣν μετὰ τῆς γαλλικῆς εἶχεν ὁδηγὸν ὁ ἡμέτερος νομοθέτης κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς ποινικῆς δικονομίας, ἡ Βασιλικὴ χάρις ἀφορᾷ μόνον εἰς τὴν διαρκείαν τῆς ποινῆς, ἡ δὲ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς παρεπομένης τῇ ποινῇ στερήσεως τῶν πολιτικῶν καὶ ἀστυκῶν δικαιωμάτων ἐπιτρέπεται διὰ μόνης τῆς ἀποκαταστάσεως, τήρουμένης τῆς ὑπὸ τῆς ποιν. δικονομίας διαγραφομένης διαδικασίας. Διαφέρουσιν ἄρα αἱ διατάξεις τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας ἀπὸ τῆς γαλλικῆς καὶ τῆς βαυαρικῆς ;

Τὸ ἄρθρ. 39 τοῦ Συντάγματος τῶν 1864, ὡς τὸ ἄρθρ. 32 τοῦ Συντ. τῶν 1844, ἀναγνωρίζει τῷ Βασιλεῖ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ χαρίζῃ, μεταβάλλῃ, καὶ ἐλαττώνει τὰς ὑπὸ τῶν δικαστηρίων καταγινωσκομένας ποινὰς, διὰ τῶν αὐτῶν φράσεων τοῦ γαλλικοῦ Συντάγματος τοῦ 1814 καὶ τοῦ 1830, καὶ τοῦ βαυαρικοῦ τοῦ 1818. Ὡστε δυνάμει τῆς διατάξεως τοῦ Συντάγματος ἡ Βασιλικὴ προνομία δὲν ἔχει μεγαλητέραν ἔκτασιν τῆς ἣν εἶχεν ἐν Γαλλίᾳ καὶ Βαυαρίᾳ τῷ 1833. Τὸ ἡμέτερον πολίτευμα, ἀντὶ τοῦ νὰ ἐπεκτείνῃ, ἀπέβλεψεν εἰς τὸ νὰ περιορίσῃ τὴν Βασιλικὴν ἐξουσίαν. Ἐπὶ τίνι λόγῳ δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν εἰς τὴν χάριν τὰ ἀποτελέσματα

τῆς ἀποκαταστάσεως ; Βεβαίως, ὡς ἔλεγεν ὁ Ρουδχάρτος (ὅρα ἄνωτ. σελ. 28) καὶ ἡ ἀποκατάστασις εἶναι εἶδος χάριτος καθόσον ἀπονέμεται διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος (Ποιν. Δικονομ. ἄρθρ. 568) διαφέρουσιν ὅμως ἡ μὲν ἀπὸ τῆς δὲ, καθόσον ἡ μὲν χάρις εἶναι ἔργον τῆς κρίσεως τοῦ Βασιλέως, ἡ δὲ ἀποκατάστασις ἀποφασίζεται καὶ ἀπονέμεται ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως, ἀλλὰ πραγματικῶς εἶναι ἔργον δικαιοσύνης, καὶ πολιτικῆς συνέσεως περιφρουρούμενον ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ Ἐφετείου, καὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.

Ὡς πρὸς τ' ἀποτελέσματα ἡ ποιν. δικονομία διακρίνει τὴν χάριν ἀπὸ τῆς ἀποκαταστάσεως· διότι κατὰ τὸ ἄρθρ. 548 ἡ χάρις ἐπιφέρει τὸ τέλος τῆς ποινῆς, κατὰ δὲ τὸ ἄρθρ. 564 «ἡ ἐκτέλεσις τῆς ποινῆς δὲν ἀναιρεῖ ὅλας τὰς συνεπείας, καὶ ὀνομαστὶ (namentlich) τὴν στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ ἰδιαιτέρων τιμῶν». Τί σημαίνει τὸ ὅλας τὰς συνεπείας ; ὅτι πλὴν τῶν ἐπ' αὐτῶν ἐν ταῖς διατάξεσι κατανοηζομένων ἐπερῆσεως τῶν πολ. δικαιωμάτων καὶ τιμῶν) εἶναι καὶ αἱ συνεπείαι τῶν πολιτικῶν ἀποζημιώσεων, τῶν δικαστικῶν ἐξόδων, τῆς ὑποτροπῆς κλ. (Ὁ δὲ νομοθέτης ἐν τῷ ἄρθ. 564 ἀπέβλεψεν ἰδίως εἰς τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀποκαταστάσεως ὡς πρὸς τὴν στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ τιμῶν. Ἐννοεῖ ἄρα ὅτι ἠδύναντο ν' ἀποδοθῶσι ταῦτα καὶ διὰ Βασ. χάριτος ; Πρὸς τί τότε ἡ φράσις «μόνον διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως παύουν καὶ ταῦτα τὰ ἀποτελέσματα ;» (Erst mit der Rehabilitation hoeren auch diese Wirkungen auf.) Ὁ γάλλος νομοθέτης ἐν ἄρθρ. 619 C. I. Cr. λέγει· «Ὁ καταδικασθεὶς καὶ ὑποστὰς τὴν ποινὴν δύναται ν' ἀποκατασταθῇ (pourra être réhabilité) ὁ ἡμέτερος ὅμως ἠκολούθησε τὸν νομοθέτην τῆς Βαυαρίας τοῦ 1831, λέγοντα ὅτι ὁ καταδικασθεὶς τότε μόνον ἀπαλλάσσεται τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς ὅταν διὰ Β. Διατάγματος μετὰ προηγουμένην γνωμάτευσιν τοῦ ἀνωτάτου Εἰσαγ-

τοῦτο ἐκτελέσει

γελέως καὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἀπονεμη-
θῇ ἀποκατάστασις (vird nur dann frey venn ihm
von den Monarchen etc.) Ἡ φράσις ἄρα τοῦ ἄρθ.
564 ἀποκλείει πᾶν ἄλλο μέσον ἀποκαταστάσεως, καὶ δὴ
τὸ τῆς χάριτος, ἄνευ τῶν διατυπώσεων τῆς Ποιν. Δι-
κονομίας τῶν ὀριζομένων ἐν ταῖς ἐπομένοις ἄρθροις
565—568.

Ὁ Ἄρ. Πάγος καὶ ὁ κ. Κωνσταντόπουλος στηρί-
ζουσι τὴν ἐναντίαν γνώμην ἐπὶ τῆς φράσεως τοῦ ἄρθρ.
548, ἡ ποινὴ ἀναιρεῖται διὰ Β. χάριτος καθόσον τοῦτο
ἀπηγγέλθη διὰ τοῦ περὶ χάριτος Διατάγματος· ἄρα
λέγουσι διὰ τοῦ Διατάγματος δύναται νὰ χαρισθῇ μέ-
ρος τῆς ποινῆς, ἢ καὶ ὅλη ἡ ποινὴ συμπεριλαμβανομένων
τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς. Ἀλλὰ διὰ τούτου παρανοεῖ-
ται ἡ φράσις «καθόσον ἀπηγγέλθη». Τὸ τμήμα τοῦ κε-
φαλαίου ἐπιγράφεται «τέλος τῶν ποινῶν» ἄρθρ. 548.
Ἡ καταγνωθεῖσα ποινὴ ἀναιρεῖται ἐντελῶς 1) διὰ τοῦ
θανάτου τοῦ καταδικασθέντος· εἰς μάgnν δὲ τὴν πληρο-
μὴν τῶν ζώντος ἔτι αὐτοῦ κατεψηφισμένων χρηματικῶν
ποινῶν, προστίμων, δικαστικῶν ἐξόδων ὑποχρεοῦνται οἱ
κληρονόμοι! 2) διὰ Βασ. χάριτος, καθ' ὅσον τοῦτο ἀπ-
ηγγέλθη διὰ τοῦ περὶ χάριτος Διατάγματος. . . 3) διὰ
παραγραφῆς τῆς ποιν. ἀποφάσεως. Ἄρθρ. 550. Καὶ αἱ
παραγραφεῖσαι ἀποφάσεις διατηροῦσιν ἔτι τὰ ἐξῆς ἀπο-
τελέσματα . . . 4) ἐὰν ἡ στέρησις ἀστυκῶν τινῶν δι-
καιωμάτων εἶναι συνέπεια τῆς ποινῆς, ἡ ποινὴ αὕτη
μένει μετὰ τὴν παραγραφὴν. «Ἡ φράσις τοῦ ἄρθρ. 548,
καθ' ὅσον ἀπηγγέλθη σημαίνει βεβαίως ὅτι ἡ ποινὴ ἀν-
αιρεῖται δι' ὅσον μέρος ἀπαγγέλλεται ἐν τῷ Διατάγματι,
καὶ συνδυαζομένη μετὰ τῆς ἐν ἀρχῇ τοῦ ἄρθρου ἐντελῶς
(Ganz aufgehoben wird die erkannte Strafe)
σημαίνει ὅτι θεωρεῖται ἐντελῶς εκπληρωθεῖσα ἡ ποινὴ
ὡς πρὸς τὸ μέρος τὸ χαρισθὲν διὰ τοῦ Διατάγματος.
Ἐὰν ἐκ τῶν ἐπτὰ ἐτῶν εἰρκτικῆς ἅμα τῇ ἀπαγγελίᾳ τῆς
δριστικῆς ἀποφάσεως ἐχαρίσθησαν δύο ἔτη, θεωρεῖται ὅτι

ἡ ἀποφ. ἐντελῶς

ἡ ἀποφ. ἐντελῶς

ἡ ποινὴ ἐξετελέσθη ἤδη ὡς πρὸς τὰ δύο πρῶτα ἔτη, καὶ μένει διὰ τὰ ὑπόλοιπα πέντε· ἐὰν μετὰ παρέλευσιν τῶν πέντε ἐτῶν ἐχαρίσθη τὸ ὑπόλοιπον τῆς ποινῆς, ἡ ποινὴ θεωρεῖται ἐκτελεσθεῖσα καὶ διὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη· καὶ ἐὰν διὰ τοῦ Διατάγματος ἐχαρίσθη ἡ ποινὴ, ἔστω ὅλη ἡ ποινὴ, ἢ ὡς λέγουσιν ἐδόθη πλήρης χάρις, θεωρεῖται ὅτι ὁ καταδικασθεὶς ἐξεπλήρωσε τὴν ποινὴν καὶ κατὰ τὰ ἑπτὰ ἔτη. Δύναται λοιπὸν νὰ χαρίσθῃ ἡ ποινὴ ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ. Ἀλλὰ δὲν ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι δύναται νὰ χαρισθῶσι καὶ αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς, καὶ ὅτι δύνανται αὐταὶ νὰ συμπεριληφθῶσιν εἰς τὸ καθ' ὅσον ἀπηγγέλθη διὰ τοῦ Διατάγματος. Εἶδομεν ὅτι καὶ ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ βαυαρικὴ νομολογία διέκρινον τὰς συνεπείας τῆς ποινῆς ἀπὸ τῆς κυρίας ποινῆς. Ἐν τῷ Διατάγματι τοῦ Βασιλέως τῆς Βαυαρίας τῆς 24 Δεκεμβρ. 1848 ἀναγινώσκεται, ὡς πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν εἰς τὴν ἱκανότητα τοῦ ὑπηρετεῖν εἰς τὸ στράτευμα τῆς ξηρᾶς «Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ ποινῆς, ἀλλὰ περὶ νομιμοῦ συνέπειας τῆς καταδίκης». Ὁ Ρουδχάρτος ἐν τῇ ἐκθέσει του ἔλεγε, καὶ ἐπανέλαβεν τὴν φράσιν «αἱ συνέπειαι τῆς καταδίκης» ἐν ταῖς ἐπισήμοις σχολείοις τοῦ ἄρθ. 13 τῆς Βαυαρικῆς Ποινικῆς νομοθεσίας ἀναγινώσκουμεν «ἡ χάρις δὲν αἶρει τὰς συνεπείας τῆς καταγνώσθεις ποινῆς.» Ὁ Chauveau λέγει «αἱ ποιναὶ τὰς ὁποίας ἀποκαλοῦμεν παρεπομένους (accessoires) εἶναι ἀνικανότητες προσερχόμεναι ἐκ τῆς καταγνώσθεις ποινῆς μᾶλλον ἢ ποιναὶ εἰς τὴν κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως. Οὕτως ὁ Rauter, καὶ οἱ ἄλλοι καθεξῆς. Ὁ κ. Ἡλιόπουλος ἀσχολεῖται ἀποκρούων τὴν διάκρισιν τῶν φράσεων συνέπεια τῆς ποινῆς καὶ συνέπεια τῆς καταδίκης, διάκρισιν τὴν ὁποίαν οὐδεὶς ἐπεκαλέσατο ὑπὲρ τῆς μιᾶς, ἢ τῆς ἐτέρας γνώμης, πάντες δὲ οἱ ποινικολόγοι, καὶ ἡ ἡμετέρα νομοθεσία, μεταχειρίζονται ὡς ταυτοσήμους καὶ ἐναλλάξ ὅτε ταύτην καὶ ἄλλοτε ἐκείνην. Τὸ κυριώτερον δὲ ἐπιχείρημα αὐτοῦ εἶναι «ὅτι καὶ ἡ στέρησις τῶν ἀ-

στυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, ὁλοσχερῶς ἢ ἐν μέ-
 ρει, εἶναι ποινὴ, καὶ δὲν πρέπει νὰ γίνηται διάκρισις ποι-
 νῆς ἀπὸ συνεπειᾶς τῆς ποινῆς. Πρὸ αὐτοῦ τὸ εἶχε γρά-
 ψει καὶ ὁ Valette σχολιάζων τὸν Prudhon Τόμ. I.
 σελ. 136. «Πολλὰκις εἶπον ὅτι ὁ πολιτικὸς θάνατος δὲν
 »ἦτο ποινὴ. Καὶ ὅμως εἶναι πράγματι ποινὴ ἢ στέρη-
 »σις πολλῶν σπουδαίων δικαιωμάτων. Ἀντιτάσσεται ὅτι
 »ἡ παραγραφὴ δὲν καταργεῖ τὸν πολιτικὸν θάνατον ἐν
 »τῷ μέλλοντι· ἀπαντῶμεν ὅτι· χαρίζουσα μέρος τῆς ποι-
 »νῆς ἡ κοινωνία δύναται νὰ διατηρῇ ἐν ἄλλο μέρος. . .
 »Ἐπίσης ἀντιτάσσεται ὅτι τὰ Κακουργιοδικεῖα δὲν κα-
 »ταδικάζουσιν εἰς πολιτικὸν θάνατον. Ἐκ τούτου τῷ
 »ὄντι ἐξάγεται μόνον ὅτι ὁ πολ. θάνατος εἶναι πάντοτε
 »ποινὴ παρεπομένη (accessoire) συνέπεια τῆς ἐφαρμο-
 »γῆς ἐτέρας ποινῆς κτλ. Ἐξ ὧν ταύτης τῆς λογομα-
 χίας προκύπτει ἡ ἀνάγκη τῆς διακρίσεως τῶν κυρίως ἐν
 τῷ ποινικῷ νόμῳ ὀριζομένων ποινῶν ἀπὸ τῆς στέρησεως
 τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, ἢ κατὰ τοὺς
 γάλλους ἀπὸ τῶν ἀνικανότητων τῶν ἐπερχομένων κα-
 τόπιν τῆς ποινῆς. Οἱ γάλλοι ἀποκαλοῦσι ταύτας ἐπακο-
 λουθήματα (accessoire) οἱ γερμανοὶ συνεπειᾶς τῆς ποι-
 νῆς (folge) καὶ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἀκολουθῶν τούτους
 ἐν ἄρθρ. 550, γράφει «ἐὰν ἡ στέρησις ἀστυκῶν τινῶν
 δικαιωμάτων εἶναι συνέπεια τῆς ποινῆς, μένει ἡ συνέ-
 πεια αὕτη τῆς παραγραφείσης ποινῆς (so bleibt auch
 diese f o l g e, der verjaehrten strafe· κακῶς με-
 ταφρασθὲν ἐν τῷ ἑλληνικῷ κειμένῳ). Ἄλλο λοιπὸν κατὰ
 τὸν ἡμέτερον νομοθέτην ποινὴ, καὶ ἄλλο συνέπεια τῆς
 ποινῆς. Ὅτε δὲ ἐν ἄρθρ. 548 ἀρ. 2 ἀναγινώσκουμεν ὅτι
 ἡ καταγινωσθεῖσα ποινὴ αἱρεται διὰ βασ. χάριτος, κα-
 θόσον ἀπηγγέλλθη διὰ τοῦ περὶ χάριτος διατάγματος
 οὐδαμῶς ἐπιτρέπεται νὰ συγχέωμεν μετὰ τῆς ποινῆς τὰς
 συνεπειᾶς τῆς ποινῆς. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 548, ἀρ. 2 ὁ Βα-
 σιλεὺς δύναται διὰ χάριτος ν' ἀναιρέσῃ τὴν ποινὴν ἐν
 μέρει ἢ ὁλοσχερῶς· τὸ συμπέρασμα· ἄρα καὶ τὰς συνε-

δικαιο-
 γωνία
 ἀπὸ τῆς
 ἀναιρέσεως
 ποινῆς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΩΝ

πελας τῆς ποινῆς, εἶναι ἐπέκτασις τῆς Βασ. προνομίας, ἣν δὲν δικαιολογοῦσιν οὔτε τὸ γράμμα τοῦ νόμου, οὔτε τὸ πνεῦμα τῆς νομοθεσίας, οὔτε οἱ ἐρμηνευτικοὶ κανόνες τοῦ δικαίου. Ἡ ἄφεςις τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς εἶναι ἡ ἀποκατάστασις (Rehabilitation), ὃ δὲ Ἄρ. Πάγος λέγων, ὅτι διὰ τοῦ περὶ χάριτος Διατάγματος δύνανται νὰ χαρισθῶσι καὶ αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς, συγγέει χάριν καὶ ἀποκατάστασιν· ἐν δὲ ταῖς ὑπ' ἄρ. 117 (1857) καὶ 112(1862) ἀποφάσεσι περιπίπτει εἰς ἀντίφασιν παραδεχόμενος, ἅφ' ἐνὸς μὲν ὅτι ὁ Βασιλεὺς δύνатаι κατὰ τὸ ἄρθρ. 548, 2 νὰ χαρίζῃ καὶ τὰς συνεπείας τῆς ποινῆς, «καθ' ὅσον τοῦτο ἀπαγγέλλεται ἐν τῷ περὶ χάριτος διατάγματι» καὶ ἅφ' ἑτέρου ὅτι ἡ ἀναίρεσις τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς, ἥτοι ἡ ἀνάκλησις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, γίνεται διὰ τῆς περὶ ἀποκαταστάσεως ἐδικαιωμάτων, καὶ ὅτι ἐὰν διὰ τῆς χάριτος δύνανται καὶ διαδικασίας, καὶ ὅτι ἐὰν διὰ τῆς χάριτος δύνανται ν' ἀνααιρεθῶσιν αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς εἶναι περιττὴ ἡ ἀποκατάστασις».

Ὁ κ. Κωνσταντόπουλος προσεπικαλεῖται εἰς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης αὐτοῦ, ὅτι ἡ δικονομία ἐν ἄρθρ. 550, ἄρθ. 1 καὶ 3 ὀρίζει ῥητῶς ὅτι μετὰ τὴν παραγραφὴν τῆς ἀποφάσεως διατηροῦνται τὰ ἀποτελέσματα τῆς ποινῆς, ὅπερ δὲν ὀρίζει ὁ νόμος καὶ περὶ τῆς χάριτος ἐν ἄρθρ. 548, ἄρ. 2· ἄρα ἐξ ἀντιθέτου συνάγεται ὅτι διὰ τῆς χάριτος αἴρονται αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς. Τὸ εἶδος τοῦ συλλογισμοῦ εἶναι τολμηρὸν πάντοτε, ἰδίως ἐπισφαλὲς ὅταν δύνανται νὰ ἐξηγηθῇ ἄλλως ἢ σιωπῇ τοῦ νόμου. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ ἐπιχείρημα ἔχει τὸ ἐλάττωμα νὰ ὑπερακοντίξῃ τοῦ σκοποῦ· διότι λογικῶς θὰ ἔφερον νὰ ἐλαττωθῇ τὸ ἐπιχείρημα—ἀφοῦ ἀναιρουμένης τῆς ποινῆς διὰ τῆς παραγραφῆς, διατηροῦνται αἱ συνέπειαι αὐτῆς, ἐξ ἀντιθέτου ἀναιρουμένης τῆς ποινῆς διὰ χάριτος δὲν διατηροῦνται αἱ συνέπειαι, εἰμὴ καθόσον τὸ Βασ. διάταγμα ἤθελε ἀπαγγεῖλει τὴν διατήρησιν αὐτῶν. Ἀλλὰ τοῦτο ἀντίκειται εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ κ. Κωνσταντοπούλου,

ὅτι κατὰ τὸ ἄρθρ. 548, ἀρ. 2 πρέπει νὰ διατάσσεται ῥητῶς ἐν τῷ Διατάγματι ἡ ἄρσις τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς. Ὁ λόγος δὲ τῆς ἀντιθέσεως τῶν δύο διατάξεων, ἀναίρει τὸ ἐπιχείρημα τοῦ κ. Κωνσταντοπούλου. Ἐν τῇ περιπτώσει τῆς παραγραφῆς δὲν ἤρξατο ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀποφάσεως, δὲν ἐτελείωσεν ἡ ποινὴ, μεθ' ἣν ἔπρεπε νὰ ἐπέλθωσιν αἱ συνέπειαι λογικῶς λοιπὸν, σιωπῶντος τοῦ νόμου, ἡδύνατο ν' ἀμφισβητηθῇ ὅτι αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς διατηροῦνται, καὶ τοι μὴ ἐκτελεσθεῖς τῆς ποινῆς. Τοιαύτην ἀμφισβήτησιν ὁ νομοθέτης δὲν προέβλεπεν ἐπὶ χάριτος, διότι, ὡς προεῖρηται, τὸ νόμιμον ἀποτέλεσμα τῆς χάριτος εἶναι τὸ τέλος τῆς ποινῆς. ἢτοι ἡ ποινὴ θεωρεῖται ἐκπληρωθεῖσα καθ' ὅσον μέρος χαρίζεται ἐπομένως διὰ τῆς χάριτος δύναται νὰ ἐπέλθῃ τὸ τέλος τῆς ποινῆς πρὸ τῆς ὁρισθείσης ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ διαρκείας· ἀκριβῶς δὲ μετὰ τὸ τέλος τῆς ποινῆς ἐξακολουθοῦσιν αἱ συνέπειαι αὐτῆς, εἴτε ἰσοβίως, εἴτε ἄφ' ὅσον χρόνον ὁρίξει ὁ νόμος, ἢ τοῦ δικαστοῦ ἡ ἀπόφασις. Θεθέντος λοιπὸν ὅτι οὐδέποτε, κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ νόμου, διὰ χάριτος αἴρονται αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς, δὲν εἶχεν ἀνάγκην ὁ νομοθέτης νὰ διατάξῃ ῥητῶς ὅτι καὶ μετὰ τὸ τέλος τῆς ποινῆς διὰ χάριτος διατηροῦνται αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς. Προτιμῶ ἐπὶ τούτου νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν φράσιν τοῦ ἀντιδοξοῦντος Μερλίνου. Παραλειπομένων τῶν διακρίσεων αὐτοῦ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχαιότερων νόμων τῆς Γαλλίας, γράφει ἐν Questions v: grace § 1. III. «Ἐξετάζω τὴν περίπτωσιν διατάγματος ἀπλῆς χάριτος, δηλαδὴ διατάγματος τὸ ὁποῖον μὴ καταργοῦν τὴν ἀπόφασιν, ἢ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκτελέσεως (διότι πρὸ ταύτης δὲν ἐπέρχονται κατὰ τὸν γαλλ. νόμον αἱ ἀνικανότητες) περιορίζεται εἰς τὸ νὰ χάριση τῷ καταδίκῳ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ποινῆς. Βεβαίως τοιοῦτο διάταγμα θέτει τὸν κατὰδικον εἰς ἡν κατάστασιν ἦτο ἂν ἐξεπλήρου ὁλόκληρον τὴν ποινὴν. Ἐὰν δὲ οὐδὲν αὐτῷ ὑπελείπετο μέρος τῆς ποινῆς, ἐὰν τὴν εἶχεν

όλοσχερῶς ὑποστῇ, ἀπηλλάσσεται τῶν συνεπειῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὑπέπεσε διὰ τῆς καταδίκης; Τὸ ἄρθρον 633 τοῦ Κώδικος τῆς Ποιν. Δικονομίας (568 τῆς ἡμετέρας περὶ τοῦ διατάγματος τῆς ἀποκαταστάσεως) ἀποφαίνεται σαφῶς ὅχι. Λοιπὸν ἐπίσης τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἐπὶ διατάγματος συντέμνοντος τὴν διάρκειαν τῆς ποινῆς, ὡς ἐὰν αὕτη ὀλοσχερῶς ἐξεπληροῦτο». Ὁ Ἄρ. Πάγος ἐν ταῖς ὑπ' ἄρ. 117 (1857) καὶ 112 (1862) ἀποφάσσειν ὑποπίπτει εἰς παράδοξον ἐρμηνείαν τοῦ ἄρθρ. 565 τῆς Ποιν. Δικονομίας. Ἡ διαδικασία τῆς ἀποκαταστάσεως, λέγει, δὲν λαμβάνει χώραν ἐπὶ βασιλικῆς χάριτος κατὰ τὸ ἄρθ. 565, διότι εἰ μὲν τὸ περὶ αὐτῆς διάταγμα ἀπαλλάττει τὸν κατὰδικον οὐ μόνον τῆς ποινῆς ἀλλ' ἀναιρεῖ καὶ τὰ λοιπὰ αὐτῆς ἀποτελέσματα, περιττὴ ἡ ἀποκατάστασις, εἰ δὲ μὴ πάλιν διὰ Βασ. χάριτος δύνανται νὰ καταργηθῶσι καὶ ταῦτα.» Πᾶσι οὖν εὐρεῖ ὁ Ἄρ. Πάγος ὅτι τὸ ἄρθρ. 565 ἀποκλείει τὴν ἀποκατάστασιν διδομένης χάριτος. Τὸ ἄρθρον ὁρίζει: «Ἡ ἀποκατάστασις δὲν γίνεται εἰμὴ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν ἢ τὴν παραγραφὴν τῆς ποινῆς. Ἀρα ἡ συμπλήρωσις τῆς ποινῆς δὲν ἐπέρχεται καὶ διὰ τῆς χάριτος; Ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον ἐκφράζει ὁ νομοθέτης ἐν ἄρθ. 548 ἄρ. 2 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Τέλος τῶν Ποινῶν. Ἡ ποινὴ λογίζεται ὡς τετελεσμένη διὰ τῆς χάριτος, ὅσον καὶ διὰ τῆς παραγραφῆς· μετὰ δὲ τὸ τέλος, εἴτε διὰ τῆς μιᾶς, εἴτε διὰ τῆς ἐτέρας μένουσιν αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς, ὡς μένουσιν ὅταν ἡ ποινὴ συμπληροῦται ἄνευ χάριτος, καὶ ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως τῆς παραγραφῆς. Τὸ συμπέρασμα ὅπερ ὁ Ἄρ. Πάγος ἐξάγει ἐκ τῆς παρ' αὐτοῦ διδομένης ἐρμηνείας τοῦ ἄρθρ. 565 ἄγει εἰς τὸ ἄτοπον ὅτι ὁ τυχὼν βασ. χάριτος τῆς ποινῆς, χωρὶς νὰ ὀρίζεται ἐν τῇ Διατάγματι ὅτι χαρίζονται καὶ αἱ συνέπειαι, ὅπερ παρ' ἡμῖν ἐγένετο πάντοτε καὶ γίνεται ἄνευ ἐξαιρέσεως, εὐρίσκεται εἰς θέσιν χεῖρονα τοῦ ὑποσάντος τὴν ποινὴν, ἢ ἐκφυγόντος διὰ τῆς παραγραφῆς, καθόσον οὗτοι δύνανται ν' ἀπο-

κατασταθῶσιν εἰς τὰ ἀστυκὰ καὶ πολιτικὰ δικαιώματα, ὧν ἐστερήθησαν συνεπεία τῆς καταδίκης, ὁ δὲ τυχὼν χάριτος οὐδέποτε δύναται ν' ἀνακτήσῃ τὰ ἀπωλεσθέντα ἀστυκὰ καὶ πολιτικὰ αὐτοῦ δικαιώματα.

Ὁ κ. Ἡλιόπουλος ὑπὲρ τῆς γνώμης αὐτοῦ ἐπιφέρει ὅτι, οὕσης τῆς στερήσεως τῶν πολιτ. δικαιωμάτων παρακολουθήματος τῆς ποινῆς, καθὼς ἀναιρεῖται ἡ κυρία ποινὴ ἀναιροῦνται καὶ αἱ συνέπειαι αὐτῆς. Εἰς ἀπάντησιν μεταφράζω τὴν σχετικὴν περικοπὴν τοῦ διασήμου συγγραφέως τῶν Ζητημάτων τοῦ δικαίου, κατόπιν τῆς προπαρατεθείσης. «Εἰς μάτην ἀντιτάσσεται ὁ κανὼν τοῦ »δικαίου, καθ' ὃν τὸ κύριον ἀναιρεῖται μετὰ τοῦ παρα- »κολουθήματος, καὶ ἡ αἰτία μετὰ τοῦ ἀποτελέσματος. Τίς »εἶναι διὰ τὸν κατάδικον τὸν ὑποστάντα τὴν ποινὴν ἐν »μέρει, ὡς καὶ τὸν ὑποστάντα αὐτὴν ὁλοσχερῶς, τὸ κύ- »ριον, οὕτινος παρακολούθημα εἰσὶν αἱ ἀνικανότητες αἱ »ὀριζόμεναι ἐν τῷ νόμῳ τῆς 13 Σεπτεμβρίου 1799 »καὶ ἐν τῷ Ποινικῷ Νόμῳ. Τίς διὰ τὸν μὲν, ὡς καὶ »διὰ τὸν δέ, ἡ αἰτία, τῆς ὁποίας ἀποτελέσματα εἰσὶν αἱ »ἀνικανότητες; Εἶναι ἡ ἐκτέλεσις τῆς καταδίκης. Ἀλλὰ, »ἐπαναλαμβάνω, ἡ ἐκτέλεσις δὲν καταργεῖται διὰ τοῦ »περὶ χάριτος Διατάγματος, ὡς δὲν καταργεῖται διὰ »τῆς παρελεύσεως τοῦ ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως ὀρισθέντος »χρόνου τῆς διαρκείας τῆς ποινῆς· μένει λοιπὸν καὶ μετὰ »τὸ περὶ χάριτος Διάτ. ὡς μετὰ τὴν λήξιν τοῦ χρόνου »τῆς ποινῆς· καὶ ἐπομένως οὐδὲν ἀντίκειται ἵνα ἐξακο- »λουθῇ (ἡ ἐκτέλεσις) καὶ τοι ἀπονεμηθείσης χάριτος »καθὼς ἐξακολουθεῖ καίτοι παρελθόντος τοῦ χρόνου, νὰ »παράγῃ τὰς ἀνικανότητας, αἵτινες εἰσὶν τὸ παρεπόμε- »νον, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα.» Ἡ ἀπάντησις αὕτη ἀρμύζει καὶ εἰς τὰς ἀποφάσεις ὑπ' ἀρ. 19441 τοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν, καὶ ὑπ' ἀρ. 305 (1862) τοῦ Ἀρ. Πάγου, καθ' ἃς ἡ διὰ χάριτος ἀναίρεσις τῆς ποινῆς τῶν ἰσοβίων δεσμῶν, ἐπέφερεν αὐτοδικαίως καὶ τὴν παῦσιν τοῦ πολιτικοῦ θανάτου. Ὁ πολ. θάνατος εἶναι ἡ ἀνικανότης

τοῦ καταδίκου εἰς ἄσκησιν τῶν δικαιωμάτων, τὰ ὅποια ὁ νόμος ἀναγνωρίζει ὑπὲρ τοῦ ζώντος ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἥτοι ἡ στέρησις ἀπάντων τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων. Ἄλλ' ἐὰν κατὰ τὴν σταθερὰν νομολογίαν τοῦ Ἀρ. Πάγου ἡ χάρις ἢ ἀπονεμομένη εἰς τὴν ποινὴν τῶν προσκαίρων δεσμῶν, τῆς εἰρκτῆς, ἢ τῆς φυλακίσεως δὲν ἐπιφέρει αὐτοδικαίως τὴν στέρησιν τινῶν ἐκ τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων, διατὶ ἔχει τὴν δύναμιν τῆς ἀναιρέσεως τοῦ συνόλου τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων τὸ διάταγμα, δι' οὗ χαρίζεται ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου ἢ τῶν ἰσοβίων δεσμῶν; Ἄφ' ἐτέρου ὑποτιθεμένης τοιαύτης σχέσεως τῆς στέρησεως τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων πρὸς τὴν ποινὴν, οἷα ἡ μεταξὺ κυρίου καὶ παρακολουθήματος, μεταξὺ αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος, -διατὶ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἀρείου Πάγου, καὶ τῶν παρακολουθούντων αὐτῇ, ἀπαιτεῖται, καίτοι χαρίζομένου τοῦ ὑπολοίπου τῆς ποινῆς ἢ καὶ ὅσον χρόνον τῆς ποινῆς, καὶ ὁρίζεται ἐν τῷ Βασ. διατάγματι ὡςτὼς ἡ χάρις καὶ τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς, σιωπῶντος δὲ τοῦ διατάγματος περμαίνεται ὅτι μετὰ τῆς ποινῆς δὲν χαρίζονται αἱ συνέπειαι αὐτῆς; Ἀρα διότι ὁ νόμος ἀπαιτεῖ τοῦτο ἐν ἀρθ. 548 ἀρ. 2 λέγων καθ' ὅσον ἀπαγγέλλεται ἐν τῷ διατάγματι; Ἄλλ' ἐκ τῆς τοιαύτης ἐρμηνείας ἔπεται ὅτι ὁ νόμος δὲν παραδέχεται σχέσιν τοιαύτην μεταξὺ ποινῆς καὶ συνεπειῶν τῆς ποινῆς, οἷα ὑφίσταται μεταξὺ κυρίου καὶ παρακολουθήματος κατὰ τὸ ἀστυκὸν δίκαιον, ἢ μεταξὺ αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος κατὰ τοὺς φυσικοὺς κανόνας τῶν σωματικῶν μεταβολῶν. Πλειστάκις εἰς τὰς ἐνδίκους σχέσεις τῶν ἀτόμων αἱ συνέπειαι διατηροῦνται, καίτοι ἀναιρεθέντος τοῦ γεγονότος ἢ τοῦ συμβολαίου, ἐξ οὗ παρήχθησαν. Κατὰ τὸν Ἑμπ. Νόμον ἡ πτώχευσις αἶρεται διὰ τοῦ συμβιβασμοῦ τοῦ πτωχεύσαντος μετὰ τῶν δανειστῶν (ἄρθρ. 525) καὶ ὅμως αἱ ἀνικανότητες, αἵτινες εἶναι συνέπειαι τῆς πτωχεύσεως, μένουσι μέχρι τῆς ἀποκατα-

στάσεως τοῦ πτωχεύσαντος. Ὡστε δὲν εἶναι ἀκριβὲς ὅτι ἐπειδὴ ἡ στέρησις τῶν πολ. δικαιωμάτων εἶναι παρακολούθημα τῆς ποινῆς, ὡς ἡ ποινὴ οὕτω καὶ αἱ συνέπειαι τῆς ποινῆς αἴρονται διὰ Βασ. χάριτος. Τοῦτο δὲ ῥητῶς ἀναγράφεται ἐν ἀρθρ. 550 τῆς Ποιν. Δικονομίας κατὰ τὸ ὅποιον διὰ τῆς παραγραφῆς ἀναιρεῖται ἡ ποινή· ἀλλ' ἐὰν ἡ στέρησις ἀστυκῶν τινων δικαιωμάτων εἶναι συνέπεια τῆς ποινῆς, ἡ συνέπεια μένει καὶ μετὰ τὴν παραγραφὴν, ἥτοι τὴν ἀναίρεσιν τῆς ποινῆς.

Ἡ ἀντίρρησις ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν προτείνεται ὑπὸ τοῦ κ. Κωνσταντοπούλου. Ἐν τῷ δικαιώματι τοῦ ἀναιρεῖν τὴν ποινὴν, ἐμπεριέχεται ἀναγκαίως! καὶ τὸ τοῦ ἀνατρέπειν τὰς συνεπείας αὐτῆς. Ἀναγκαίως; ὅχι· διότι ὁ νόμος χορηγῶν τὸ δικαίωμα δύνανται νὰ θέσῃ καὶ περιορισμούς. Ἐὰν λογικῶς καὶ δικαίως, ἐξεταστέον ἐν τοῖς ἐφεξῆς. Πρῶτον δὲν ὑπάρχει λόγος, ἵνα μὴ ἔχῃ ὁ χάριζων τὴν ποινὴν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ χάριζεν τὰς συνεπείας τῆς ποινῆς; Ἀπαντᾷ τὸ Συναδούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἐν Γαλλίᾳ διὰ τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης γνωματεύσεως τοῦ 1822-23, «ὅτι αἱ ἀνικανότητες αὗται «εἶναι ἐγγυήσεις διδόμεναι παρὰ τοῦ νόμου εἴτε εἰς τὴν «κοινωνίαν, εἴτε εἰς τρίτους, καὶ ὅτι ἡ χάρις ἡ ἀπονε- «μομένη εἰς τὸν κατὰδικον δὲν δύναται ν' ἀπαλλάξῃ «ἀπὸ τῶν ἀνικανότητων τούτων, ὡς ἀπὸ πάσης ἄλλης «διατάξεως τῆς ἀποφάσεως ἐκδοθείσης ὑπὲρ τρίτων». Δὲν νομίζω δὲ ἀπὸ σκοποῦ νὰ παραθέσω καὶ τὴν αἰτιολογίαν τῆς ἀκυρωτικοῦ ἀποφ. 10 Ἀπριλίου 1849. «Ἀληθῶς «ἀναντίρρητον εἶναι ὅτι ἡ χάρις εἶναι ζήτημα μετὰξὺ τοῦ «ἡγεμόνος καὶ τοῦ κατὰδικου εἰς ὃν διὰ τοῦ διατ. ἀφίε- «ται μόνον ἡ ποινὴ, ἐνῶ τα διάταγματα τῆς ἀποκαταστά- «σεως διαφέρουσι τὴν κοινωνίαν, ἐν τοῖς κόλποις τῆς ὁ- «ποίας ὁ τυχὼν τῆς χάριτος ἐγκαθίσταται ἐκ νέου μὲ πλή- «ρη τὰ δικαιώματα τὰ ὅποια ἔχαιρε πρὸ τῆς καταδίκης.»

Ἐνεκα τούτου ὁ νόμος ἀφῆκε τὴν χάριν εἰς τὴν κρί- σιν καὶ τὴν ἐπιείκειαν τοῦ ἀρχοντος τῆς πολιτείας, τὴν

δὲ ἀποκατάστασιν περιέβαλε διὰ τῶν ἐγγυήσεων τῆς βεβαιώσεως πενταετοῦς καλῆς διαγωγῆς μετὰ τὸ τέλος τῆς ποινῆς, τῆς δημοσιεύσεως τῆς περὶ ἀποκαταστάσεως αἰτήσεως πρὸς συλλογὴν πληροφοριῶν τῶν Εἰσαγγελέων, ἢ ἄλλων ὑπαλλήλων, καὶ παντὸς φέροντος ἀντιρρήσεις κατὰ τῆς ἀποκαταστάσεως, τῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου τῶν Ἐφετῶν περὶ τοῦ παραδεκτοῦ καὶ τοῦ βασιμίου τῆς αἰτήσεως, τῆς γνωμοδοτήσεως τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, κατόπιν δὲ τούτων πάντων τῆς ἀποφάσεως τοῦ Βασιλέως.

Ὁ Μερλῖνος ζητεῖ ν' ἀνασκευάσῃ τὴν γνωμοδότησιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ τοῦ ἐζητήματος, ὅτι, δηλαδή, τὸ περὶ χάριτος διάταγμα δὲν δύναται νὰ περιέχῃ ὅρισμὸν ἀπαλλάσσοντα ἀπὸ τῶν διατυπώσεων τῆς ἀποκαταστάσεως, ἰσχυρίζομενος ὅτι δὲν ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ χάριτος καὶ ἀποκαταστάσεως α) ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴν β) ὡς πρὸς τὰ αποτελέσματα. Ἀλλὰ τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ διασήμεου νομολόγου εἰσὶν ἀπλᾶ σπρίσματα. Ὡς πρὸς τὸ α'. καὶ ἡ ἀποκατάστασις, λέγει, πηγάζει, ὡς ἡ χάρις, ἐκ τῆς ἐπιεικείας, καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Βασιλέως, διότι ὁ Βασιλεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μὴ ἀποδεχθῇ τὴν γνώμην τοῦ Δικαστηρίου τῶν Ἐφετῶν, εἴτε διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀποδεικτικῶν, τὰ ὅποια ὑπεχρεοῦτο ὁ καταδικασθεὶς ἵνα προσαγάγῃ, εἴτε διὰ λόγους πολιτικούς μὴ ἐπιτρέποντας τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ καταδικασθέντος. Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ Βασιλεὺς δὲν δίδει χάριν· ἀπεναντίας ἀρνεῖται χάριν εἰς τὸν καταδικασθέντα, λόγῳ δικαιοσύνης ἢ δημοσίου συμφέροντος, ὅπως ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀρνήσῃ τὴν υπογραφὴν αὐτοῦ εἰς πᾶν διάταγμα ἀντικείμενον εἰς τὸν νόμον ἢ εἰς τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας. Ὡς πρὸς τὸ β') αὖς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, λέγει, ἡ χάρις ἀφίησι μόνην τὴν ποινὴν διατηροῦσα τὰς ἀνικανότητας, ἀπεναντίας ἡ ἀποκατάστασις ἀναιρεῖ πάντοτε τὰς ἀνικανότητας, καὶ ἀντὶ τοῦ ν' ἀναιρέσῃ τὴν ποινὴν, ὑποθέτει αὐτὴν ὅλο-

σχερῶς εκπληρωθεῖσαν. Ἄρα διὰ τοῦτο διαφέρουσιν οὐ-
σιωδῶς ἢ μὲν τῆς δὲ, ὡς πρὸς τ' ἀποτελέσματα ; Ἄρα
διὰ τοῦτο δὲν ἔχει ποτὲ ἡ χάρις τὸ ἀποτέλεσμα ὅπερ
ἔχει πάντοτε ἡ ἀποκατάστασις, τοῦ ν' ἀποδίδῃ εἰς τὸν
καταδικασθέντα ἅπαντα τὰ πολιτικά δικαιώματα ; »—
Διατὶ ὅχι ; δύναται τις ν' ἀπαντήσῃ. Ἀκριβῶς κατὰ
ταῦτα διαφέρει ὡς πρὸς τ' ἀποτελέσματα ἡ χάρις ἀπὸ
τῆς ἀποκαταστάσεως. Ἐπὶ τῇ ἐρωτήσει λοιπὸν τοῦ κ.
Ἡλιοπούλου—ἀναμφισβητήτου ὄντος ὅτι αἱ συνέπειαι
αὗται εἰσὶ παρακολουθήματα τῶν ποινῶν, τίνος λόγου
ἔνεκα δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν τῷ Βασιλεῖ τὸ δικαίωμα
νὰ ἄρῃ, ἐλαττώσῃ, ἢ μεταβάλλῃ ἐπὶ τὸ ἡπιώτερον καὶ
ταύτας ; Ἀποκρίνομαι. Πρῶτον. Ἡ Βασιλικὴ χάρις εἶ-
ναι προνόμιον ἐν δεδομένῃ περιπτώσει καταργοῦν ἐν μέ-
ρει ἢ ὁλοσχερῶς τὸν νόμον, ἀρνούμενον ἢ περιορίζον τὴν
δικαιοσύνην. Ὡς δικαίωμα ἐξαιρετικὸν κατὰ γενικὴν
ἀρχὴν τοῦ δικαίου, καὶ ἰδίως διὰ τὴν ἑλλείψιν ἐγγυή-
σεων κατὰ τῆς καταχρήσεως τοῦ δικαιώματος, ἡ ἀσκη-
σις αὐτοῦ πρέπει νὰ ἐπιτρέπηται ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ νό-
λου ῥητῶς διαγραφομένων ὁρίων, στενῶς ἐρμηνευομένου
ὡς πρὸς τὰς περιπτώσεις τῆς εφαρμογῆς, καὶ τὰ ἀποτε-
λέσματα αὐτοῦ. Ἀντὶ λοιπὸν νὰ ἐπεκτείνωμεν ὀφείλομεν
ὅσον ἔνεστι αὐστηρότερον νὰ περιστέλλωμεν διὰ τῆς ἐρ-
μηνείας τοῦ νόμου τὴν ἀσκήσιν τοῦ προνομίου. Δεύτερον
ἡ χάρις ἀπόκειται εἰς τὴν κρίσιν, τὸ αἶσθημα τῆς συμ-
παθείας, τὴν θέλησιν τοῦ ἀτόμου, ὑποκειμένου εἰς πλά-
νῃν ἔνεκα ἐσφαλμένων πληροφοριῶν, ἢ ψευδῶν εἰσηγήσεων,
καθ' ὧν οὐδεμία ἐκ τοῦ νόμου παρέχεται ἐγγύησις. Ἡ
ἀποκατάστασις ἀνετέθη εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου
τῶν Ἐφετῶν καὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ἀπο-
φαινομένων μετὰ τὴν συλλογὴν βεβαίων πληροφοριῶν,
μετὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν παθόντων ἐκ τοῦ ἐγκλήματος,
καὶ τῶν Ἀρχῶν εἰς ἃς ἀνετέθη ἡ μέριμνα τῆς τάξεως,
καὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς κοινωνίας. Ἀπασαί τοῦ νόμου
αἱ ἐγγυήσεις αὗται ματαιοῦνται, ἄνευ λόγου ὅταν

ἡ ἀποκατάστασις δύναται νὰ χορηγηθῇ δι' ἀπλοῦ διατάγματος χάριτος, αἱ δὲ περὶ ἀποκαταστάσεως διατάξεις τῆς δικονομίας μένουσι νεκρὸν γράμμα τοῦ νόμου, καὶ θεσμὸς ἄσκοπος καὶ ἄχρηστος.

Δὲν ἐμνημόνευσα ἐν τοῖς προηγουμένοις τὰς γενομένας ἐν τῇ Ἐθνικῇ Συνελεύσει τῷ 1862—1864 συζητήσεις θεμάτων σχετικῶν πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα, διότι δὲν ἐξήνεγκεν ἡ Συνέλευσις ἀπόφασιν, ἢ γνώμην ἐπὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν διατάξεων τῆς Ποινικῆς Δικονομίας. Ἡ συζήτησις ἠγέρθη κατὰ πρῶτον ἐπὶ τῆς ἐξῆς υποθέσεως. Ὁ Σ. Ἰωάννου τῷ 1859 κατεδικάσθη, ἔνεκα δωροδοκίας κατὰ τινα ἐκλογὴν, εἰς φυλάκισιν, καὶ πενταετῇ στέρησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. Τῇ 10 Νοεμβρίου 1862 ἐπὶ τῇ αἰτήσει αὐτοῦ, διὰ θεσπίσματος τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως ἀπὸ ἀλλαγῆς τῆς ποινῆς (τῆς στερήσεως τῶν δικαιωμάτων) διὰ τὸν ὑπόλοιπον χρόνον, καὶ κατὰ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐξελέγη ἀντιπρόσωπος τῆς Κορινθίας. Κατὰ τὴν συζήτησιν περὶ τοῦ κύρους τῆς ἐκλογῆς (Πρακτ. συνεδρ. 28 Ἰαν. 1863 Τόμ. Α'. σελ. 170) ἐπροτάθη τὸ ζήτημα, ἂν νομίμως ὁ Σ. Ἰωάννου ἀπεκατέστη εἰς τὰ πολιτικά δικαιώματα διὰ τοῦ θεσπίσματος; ἔλαβον δὲ ἀλληλοδιαδόχως τὸν λόγον οἱ Καλλιγᾶς, Παππαδιαμαντόπουλος, Μωραΐτινης, Δ. Κυριακοῦ, καὶ Κωνσταντόπουλος. Μόνος οὗτος ὑπεστήριξεν ὅτι, ὡς ὁ Βασιλεὺς διὰ Διατάγματος χάριτος, οὕτω καὶ ἡ Προσωρινὴ Κυβέρνησις διὰ τοῦ θεσπίσματος ἠδύνατο νὰ χαρίσῃ τὰς συνεπείας τῆς ποινῆς, ἀποκαθιστῶσα τὸν Σ. Ἰωάννου εἰς τὰ πολιτικά δικαιώματα. Οἱ ἄλλοι πάντες διακρίνοντες θεσπισμα ἀπὸ ψηφίσματος ὑπεστήριξαν ὅτι, ἡ Προσωρινὴ Κυβέρνησις ἐνασκούσα τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα τῆς ἀποκαταστάσεως διὰ ψηφίσματος, ὡς δὲν εἶχεν αὐτὸ ὁ Βασιλεὺς διὰ Διατάγματος χάριτος, κατὰ παράβασιν τῶν περὶ ἀπεκαταστάσεως διατάξεων τῆς Ποιν. Δικονομίας. Ἀλλὰ ἡ Προσ. Κυβέρνησις συγκεντροῦσα ἐν ἑαυτῇ καὶ

τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν ἡδύνατο διὰ θεσπίσματος, ἔχοντος ἰσχὺν νόμου, νὰ καταργήσῃ τὰς συνεπειὰς τῆς ποινῆς ἐν τῇ δεδομένῃ περιπτώσει. Κατόπιν τῶν ἀγορεύσεων τούτων ἐτέθη τὸ ζήτημα—ἂν ὁ Σ. Ἰωάννου εἶχε τὰ προσόντα πληρεξουσίου καὶ ἡ Συνέλευσις ἀπεφίνατο καταφατικῶς. Δὲν ἐλύθη τὸ ἐξ ἀρχῆς τεθὲν ζήτημα ἂν διὰ τοῦ θεσπίσματος τῆς Ποιν. Κυβερνήσεως παρεβιάσθησαν αἱ διατάξεις τῆς Ποιν. Δικονομίας· ἀλλ' ἐμμέσως ἡ ἐναντία λύσις προκύπτει ἐκ τῆς συζητήσεως, παραδεχθείσης τῆς Συνελεύσεως ὅτι ὁ καταδικασθεὶς ἀπηλλάγη τῶν συνεπειῶν τῆς ποινῆς διὰ πράξεως τῆς νομοθετικῆς, μᾶλλον εἰπεῖν τῆς Κυριαρχοῦ ἐξουσίας.

Τὸ ζήτημα ἐπαρουσιάσθη μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν γενομένην συζήτησιν ἐν τῇ Ἑθνικῇ Συνελεύσει ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 39 τοῦ Συντάγματος (Πρακτ. Συνελ. Τόμ. Γ'. σελ. 392) ὁ Δ. Κυριακοῦ εἶχε προτείνει ν' ἀπαλειφθῇ ἡ διάταξις περὶ ἀμνηστείας· ἀντ' αὐτῆς δὲ νὰ προστεθῇ «ἀλλ' ἀποκατάστασις τοῦ καταδικου εἰς τὰ πρότερα αὐτοῦ δικαιώματα μόνον διὰ τῆς δικαστικῆς ὁδοῦ δύναται νὰ γίνῃ.» Μετὰ πολλὰς ἀντιλογίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀμνηστείας ἡ Συνέλευσις παρεδέχθη τὸ ἄρθρον 39 ὡς ἔχει νῦν ἐν τῷ Συντάγματι. Μετὰ δὲ τὴν ἐπιψήφισιν εἰς ἀντιπρόσωπος ὑπέμνησε τὴν πρότασιν τοῦ Δ. Κυριακοῦ. Ἡ παρ' αὐτοῦ προταθεῖσα τροπολογία περὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ἀμνηστείας εἶχεν ἤδη ἀπορριφθῇ. Τὸ μέρος τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν χάριτα ἦτον ἀπλῆ ἐπανάληψις καὶ ἀτελὴς ἔκφρασις τῆς τελευταίας διατάξεως τοῦ ἄρθρου 564 τῆς Ποιν. Δικονομίας. Ἀληθῶς ὁ Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως παρετήρησεν εἰς τὸν Κυριακὸν ὅτι «αὐτὰ εἶναι ἀποτελέσματα τῆς χάριτος» ὅπως ἀποσύρῃ τὴν πρότασιν. Ἀλλ' ἐπιμένοντος τοῦ Κυριακοῦ ὁ Πρόεδρος ἠρώτησε τὴν Συνέλευσιν ἂν πρέπη νὰ γίνῃ συζητήσεις, ἐπὶ δὲ τῇ παρατηρήσει πολλῶν ὅτι «εἶναι περιττὴ ἡ πρότασις» αὕτη ἀπερρίφθη δι' ἀναστάσεως. Μετὰ τὴν ψηφοφορίαν εἰς ἀντιπρόσωπος ἐζήτησε νὰ ἐξηγηθῇ ὁ Κυ-

ριακοῦ ἂν ἡ πρότασις τοῦ ἀνεφέρετο εἰς τοὺς καταδικασθέντας ἢ τοὺς ἀμνηστευθέντας. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ὁ Σαρίπολος ἀπήντησεν «τὰ περὶ ἀποκαταστάσεως τῶν καταδικασθέντων ὀρίζονται ὑπὸ τοῦ Νόμου. Θέλετε τώρα νὰ τροποποιήσωμεν τὸν Νόμον ἐν τῷ Συντάγματι;» Πολλοί.—Ὅχι, ὄχι. «Ἄλλοι»—Εἶναι φόβος μὴ διαγραφῇ ὁ Νόμος «Πρόεδρος» Λοιπὸν τὸ ἄρθρον μένει ὡς ἐπεψηφίσθη.» Ἐκ τῶν πρακτικῶν λοιπὸν τῆς Συνελεύσεως προκύπτει τὸ μὲν ὅτι δὲν ἐγένετο συζήτησις ἐπὶ τῆς προτάσεως τοῦ Δ. Κυριακοῦ, τὸ δὲ ὅτι δὲν ἐγένετο δεκτὴ ὡς περιττὴ, καὶ κυρίως ὅπως μένωσιν ἰσχύουσαι ἄνευ τροπολογίας αἱ περὶ ἀποκαταστάσεως διατάξεις τῆς Ποινικῆς Δικονομίας.

Τελυτῶ ἐπαναλαμβάνων ὅτι ἀπ' ἧς ἤρξατο τακτικῶς λειτουργοῦσα ἡ Ποινικὴ νομοθεσία, οὐδὲν ἐξεδόθη Διάταγμα Β. χάριτος μετὰ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀποκαταστάσεως, πολλὰ δὲ ἀποκαταστάσεως Διατάγματα ἐξεδόθησαν τηρηθεῖσιν ἀκριβῶς τῶν διατάξεων τῆς Ποινικῆς Δικονομίας.

Ἐπίμετρον. Ἐξέρχεται τῶν ὁρίων τῆς μελέτης μὴ τὸ συνταγματικὸν ζήτημα περὶ τῆς ἐνασχέσεως τῆς χάριτος ὡς δικαιώματος ὑπουργικοῦ ἢ καθαρῶς βασιλικοῦ. Εἰς τὴν πρᾶξιν τοῦ ἡμετέρου πολιτεύματος φαίνεται ἀνεπίδεκτον σπουδαίας ἀμφισβητήσεως. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ κ. Ἡλιόπουλος κατὰ θεωρίαν λύει αὐτὸ ἀντιθέτως, ἐνόμισα ἀναγκαίαν βραχείαν ἐπ' αὐτοῦ συζήτησιν.

Ὁ κ. Ἡλιόπουλος δικαίως ἀγανακτεῖ διὰ τὴν παρ' ἡμῖν γενομένην κατάχρησιν τῆς ἀπονομῆς Βασ. χάριτος «καταριπτομένης καὶ ποδοκυλισμένης εἰς τὸν βόρβορον τῶν φατριαστικῶν παθῶν καὶ τῆς ἐκλογικῆς παλαίστρας.» Ἀλλὰ δὲν μοι φαίνεται ἀκριβὲς ἡ δόξα ὅτι ἡ κυριώτερα αἰτία τοῦ κακοῦ τούτου, τοῦ τοσοῦτον θλιβερά παράγοντος ἀποτελέσματα, εἶναι ἡ ἀπὸ τῶν βασιλικῶν χειρῶν, εἰς ἃς φύσει καὶ νόμῳ ἀνήκει τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος, εἰς τὰς ὑπουργικὰς χεῖρας μεταβίβασις καὶ σιω-

πῆρὰ ἐκχώρησις αὐτοῦ· ὅπερ εἶναι συνέπεια τῆς ἐν τῇ ἐνασχέσει τοῦ δικαίωματος τῆς χάριτος ἐφαρμογῆς τοῦ ὁλεθρίου δόγματος «ὅτι ὁ Βασιλεὺς βασιλεύει, ἀλλὰ δὲν κυβερνᾷ» καὶ ὅτι «αἱ κατάχρησις δύνανται νὰ περισταλῶσιν ἂν τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος ἀποδοθῇ εἰς ὃν κατὰ νόμον ἀνήκει.» Εἰς ὑποστήριξιν τούτων ἐπικαλεῖται τὴν γνώμην ιδίως τοῦ Lueder.

Ὅτι παρ' ἡμῖν συχνάκις ἐγένετο ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν λίαν σκανδαλώδης κατάχρησις τῆς βασιλικῆς χάριτος ἐνεκα φατριαστικῶν, ἢ ἀτομικῶν ὑπουργικῶν συμφερόντων εἶναι πασίγνωστον καὶ ἀναντίρρητον. Ἄλλ' ἡ κατάχρησις δὲν δικαιολογεῖ τὴν κατάκρισιν τοῦ θεσμοῦ. Ἐξεταστέον δὲ ἂν ἡ κατάκρισις κατὰ θεωρίαν ᾖ βásiμος, ἂν ἡ προτεινομένη θεραπεία ᾖ νόμιμος, καὶ ἂν δι' αὐτῆς προλαμβάνηται ἡ κατάχρησις. Ἡ γνώμη τοῦ Lueder στηρίζεται εἰς τὴν θεωρίαν ὅτι «ὁ λόγος τῆς χάριτος εἶναι ἡ ἰδέα τῆς κυριαρχίας ἐν τῷ Κράτει, τ. ε. παντοῦ ἐνθα κατισχύει ἡ ἰδέα αὕτη, ἐννοεῖται καὶ ἡ ὑπαρξίς τῆς χάριτος, ὡς τινος καθ' ἑαυτὸ ἀναγκαίως ὄντος, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἰδέα τῆς κυριαρχίας συμπίπτει μετὰ τῆς ἰδέας τοῦ Κράτους, ἐπέρχεται καὶ ἡ ἀναγνώρισις τῆς χάριτος διὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Κράτους» κ. τ. λ. (Lueder σελ. 72—83). Ἡ ἐξέλεξις τῆς θεωρίας τοῦ Lueder, ἀνηκούσης εἰς τὴν Ἑγελιανὴν Σχολήν, ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τῆς ἐξετάσεως τοῦ ζητήματος ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τοῦ θετικοῦ, καὶ δὴ τοῦ ἡμετέρου συνταγματικοῦ δικαίου. Κατὰ τὸ ἡμέτερον Σύνταγμα ἡ κυριαρχία ὑπάρχει ἐν τῷ ἔθνει, καὶ ἡ Βασιλεία εἶναι μία τῶν ἐξουσιῶν τῆς πολιτείας, δι' ὧν ἐνεργεῖται ἡ κυριαρχία τοῦ ἔθνους. Τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐνέγραψεν ἡ Συνέλευσις ἐν ἄρθρ. 21 τοῦ Συντάγματος ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Ἰωσ. Μομφεράτου. Κατὰ δὲ τὸ ἄρθρ. 30 οὐδεμία πρᾶξις τοῦ Βασιλέως ἰσχύει, οὐδ' ἐκτελεῖται, ἂν δὲν ᾖ προσηγορευομένη παρὰ τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργοῦ, ὅστις διὰ μόνης τῆς υπογραφῆς του καθίσταται ὑπεύθυνος

νος.» Διὰ τούτου ἀναιρεῖται ἡ ἔννοια τῆς Βασιλικῆς κυριαρχίας, ἡ δὲ χάρις κατατάσσεται μετὰ τῶν λοιπῶν κυβερνητικῶν πράξεων, αἰτινες ἐνεργοῦνται ἐπ' ὀνόματι τοῦ Βασιλέως, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ διαταγῆς Αὐτοῦ. Ἀφοῦ δὲ ἄνευ τῆς υπογραφῆς τοῦ ὑπουργοῦ δὲν ἰσχύει διάταγμα χάριτος, καὶ ὁ Ὑπουργὸς εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἀπονεμηθεῖσαν χάριν, πῶς δύναται νὰ θεωρῇται ἡ χάρις φύσει καὶ νόμῳ προσήκουσα τῷ Βασιλεῖ; Ἡ εὐθύνη τοῦ Ὑπουργοῦ, λέγει ὁ κ. Ἡλιοπούλος, δέον νὰ ᾖ τυπικὴ καὶ κατὰ πλάσμα, μὴ ἰσχύουσα νὰ μεταβάλλῃ τὸν χαρακτῆρα πράξεων καθαρῶς καὶ ἀναγερνῆτως! βασιλικῶν, μεταβάλλουσα αὐτὰς εἰς ὑπουργικὰς». Ἡ τυπικὴ καὶ κατὰ πλάσμα εἶναι μὴ ὄντως ὑπάρχουσα εὐθύνη· ἐξ οὗ ἔπεται ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ πολιτείᾳ ἀρχὴ ὑπεύθυνος ἐπὶ τῇ καταχρηστικῷ ἀπονεμομένῃ χάριτι. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Ἡλιοπούλου, ὁ ὑπουργὸς ὀφείλει ἀνεξετάστως νὰ προσυπογράψῃ πᾶν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως διατασσόμενον διάταγμα χάριτος, ἀποδίδεται τῷ Βασιλεῖ ἀπεριόριστον τὸ δικαίωμα τῆς ἐν πάσῃ δεδομένη περιπτώσει καταργήσεως τοῦ ποιν. νόμου, τοῦτ' ἐστὶ τὸ παρὰ τῶν Στουάρτων ἀξιούμενον ποτὲ dispensing power. Μὴ λησμονῶμεν ὅμως ὅτι ἡ ἀξίωσις αὕτη ἐπὶ νεγκε τὴν καταστροφὴν τοῦ θρόνου τῶν Στουάρτων· μὴ λησμονῶμεν ὅτι, χωρὶς ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, πᾶς Βασιλεὺς εἶναι ἄνθρωπος, καὶ μᾶλλον τοῦ Ὑπουργοῦ περιστοιχούμενος ὑπὸ καρδοσκόπων, ἢ καὶ εἰλικρινῶν φίλων, γνωσκόντων νὰ ἐπιβάλλωσι τὰς ἀδυναμίας τοῦ νοῦς ἢ τῆς καρδίας αὐτῶν. Ὅρθως ὁ κ. Ἡλιοπούλος ἀνευρίσκει τὴν θεραπείαν τοῦ κακοῦ εἰς τὴν ὑπερόχον θέσιν τοῦ Βασιλέως, ἀνωτέρου τῶν φατριαστικῶν καὶ προσωπικῶν συμφερόντων τῶν Ὑπουργῶν. Ἀλλὰ μήπως ὁ Βασιλεὺς, καὶ κατὰ τοὺς ἐν ἰσχύει νόμους, δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἀρνήσεως τῆς υπογραφῆς αὐτοῦ εἰς πᾶν διάταγμα χάριτος, ἀπαδὸν πρὸς τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὸ συμφέρον τῆς πο-

τοῦτο καὶ
οὐκ ἔστι
καὶ ἡ εὐθύνη
ἐπὶ τῇ
ἐκείνῃ.

ἀλλ' ἡ ἀρνήσις
παρά τῆς
ἐκείνης
ἢ ἄλλῃ.

λιτείας ; Αὕτη εἶναι ἡ ἀληθὴς ἐγγύησις κατὰ τῆς κατα-
 χρήσεως, ὅταν ὁ Βασιλεὺς θέλῃ νὰ ἐνασκή τὴν συνταγ-
 ματικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν μετὰ ζήλου, καὶ στοργῆς πρὸς
 τὴν πατρίδα. Ἄλλ' ἐνῷ ὁ κ. Ἡλιόπουλος θέλει τὸν
 Βασιλέα ἀπόλυτον καὶ ἀνεύθυνον, ἀπονεμητὴν χαρίτων,
 ἐξ ἄλλου μέρους ὑποβάλλει τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ εἰς τὸν
 περιορισμὸν τῆς μελέτης καὶ προεργασίας τῶν τῆς χά-
 ριτος ὑποθέσεων εἰς τὸν Ἀρ. Πάγον, μετὰ τὴν γνωμο-
 δότησιν τοῦ ὁποῖου ἀποφαίνεται ὁ Βασιλεὺς· ὥστε ὁ
 Βασιλεὺς δὲν δύναται ν' ἀπονέμῃ χάριν ἀνευ ἢ ἐναντίον
 τῆς γνώμης τοῦ Ἀρ. Πάγου. Δὲν ἐννοῶ διατὶ ζητεῖται
 ἡ γνώμη τοῦ Ἀρ. Πάγου καὶ οὐχὶ τοῦ Ἐφετείου, καὶ
 οὐχὶ τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Εἰσαγγελέως τοῦ Κακουρ-
 γιοδικείου ; Ὁ Ἀρ. Πάγος εἶναι τὸ δικαστήριον τοῦ
 νόμου, μὴ λαμβάνον γνώμην τῆς οὐσίας τῆς ὑποθέσεως.
 Διατὶ εἶναι προτιμητέος τοῦ Ἐφετείου διατὶ τὸ Ἐφε-
 τεῖον, καὶ οὐχὶ τὸ δικαστήριον τῶν Συνέδρων, ἐνώπιον
 τοῦ ὁποῖου ἀνεπτύχθη ἡ ὑπόθεσις ; Ἀλλ' ἐὰν ἡ χάρις ὑπα-
 γορεύηται ἐξ ἀνωτέρου συμφέροντος τῆς πολιτείας, ἐὰν
 δικαιολογῇται ἐκ τῆς διορθώσεως τοῦ καταδίκου, πρέ-
 πει ν' ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τῆς κρίσεως τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουρ-
 γοῦ, ἵνα ὑποβληθῇ εἰς τὴν κρίσιν ταύτης, ἢ ἐκείνης τῆς
 δικαστικῆς Ἀρχῆς ; Τόγε νῦν ἔχον διδεται ἀμέσως μετὰ
 τὴν συζήτησιν ἐκάστης ὑποθέσεως ἡ γνώμη τοῦ Προέ-
 δρου καὶ τοῦ Εἰσαγγελέως τοῦ Κακουργιοδικείου, ζητεῖ-
 ται ἡ γνώμη συμβουλίου συγκειμένου ἐκ τοῦ παρὰ τῷ
 Ἀρ. Πάγῳ Εἰσαγγελέως, τῶν παρὰ τοῖς ἐν Ἀθήναις
 Ἐφέταις καὶ Πλημμελειοδίκαις, τοῦ Γεν. Γραμματέως
 καὶ Τμηματάρχου τοῦ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης ὑπουργείου,
 καὶ μετὰ ἡτιολογημένης ἐκθέσεως στηριζομένης ἐπὶ ὅλων
 τούτων τῶν ἐγγράφων ὑποβάλλεται τῷ Βασιλεῖ πρὸς ὑ-
 πογραφὴν τὸ περὶ χάριτος Διάταγμα. Ὡς ἀρκεσθῶμεν
 ἀπαιτοῦντες τὴν ἀκριβῆ τήρησιν τῶν ἐγγυήσεων τούτων,
 καὶ ἐπὶ πᾶσι τὴν ἰδρύσιν φυλακῶν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Πωλείται παρὰ τῷ Κ. Τρ. Μαντιφούνη
ἀντὶ δραχ. 1 1/2